



REVISTA DE L' ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT

in-fàn-ci-a

educar de 0 a 6 anys

2000

112

GENER
FEBRER




© Successió Picasso. VEGAP, Barcelona, 1999.

Picasso:

paisatge interior i exterior
26.10.1999 – 30.1.2000

Horari de l'exposició

De dimarts a dissabte i festius,
de 10 a 20 h. Diumenges,
de 10 a 15 h. Dilluns, tancat.
Venda d'entrades: al mateix
museu i a 

Museu Picasso

Montcada, 15-23
08003 Barcelona
Tel. 93 319 63 10
Fax 93 315 01 02

Institut de
cultura :



Ajuntament de Barcelona

L'efecte 2000, entre el caos i l'esperança

Semblava que tot –un tot del qual no acabàvem de comprendre l'abast–, tot era a punt per al caos que es podia generar entorn de l'aparició de les xifres del 2000, en un o altre dels milers d'ordinadors enxarxats que, segons sembla, dominen la vida del nostre planeta, amb tots els seus habitants.

Però, i els nostres afectes de sempre? Com els afectaria l'efecte 2000? En algun moment ens hem preguntat si l'efecte 2000 comportaria alguna cosa per als més petits.

Fa més d'una dècada que, de manera recurrent i des de diferents perspectives i fòrums, s'ha estat parlant i especulant sobre el 2000 que ara comencem. Se n'ha parlat tant que gairebé ha esdevingut un mite d'esperança.

En el nostre camp, el de la infància, el de l'educació infantil, també teníem moltes esperances posades en el 2000. Esperàvem que els

infants sentirien respectats els seus drets, i que hauria acabat l'aplicació de la LOGSE també en educació infantil, que els mestres estarien joiosos del seu treball amb els infants i tot plegat hauria contribuït a augmentar la taxa de natalitat del país. Però aquesta dècada ha generat, sobretot, frustració.

I si el tan comentat efecte 2000, el caos tecnològic, l'any 0 del proper mil·lenni, comportés obrir un nou escenari, en el qual totes les nostres esperances es fessin realitat?

L'esperança és que hi hagi un any 0 que serveixi per orientar el futur dels més petits i que tots els infants a partir dels zero anys puguin gaudir d'una plaça d'escola bressol de qualitat, que l'educació dels més petits, de 0 a 6 anys, esdevingui una realitat coherent, coneguda i reconeguda, on els infants tinguin llibertat per jugar, ser infants i construir el seu futur.

L'esperança és, també, que els mestres se sentin implicats i coprotagonistes d'aquest procés de diàleg, d'il·lusió renovada, de compromís en la millora del seu treball amb els infants, amb les famílies, els companys i la societat.

L'esperança és, també, que les famílies se sentin acompanyades en la responsabilitat de tenir fills i, per tant, que desitgin tenir-ne, que vegin com se'ls fa possible treballar, estudiar, i fer-ho compatible amb la vida familiar.

L'esperança és que els poders públics, els governs, estiguin a l'alçada del que la societat en conjunt els demana: un benestar necessari i possible, que creï escoles per a tothom amb finançament públic.

La nostra esperança per aquest any 0 és el seu repte, senyora consellera d'Ensenyament. L'efecte 2000, també per als més petits, pot ser el caos actual o encarar el futur amb esperança.

Plana oberta	Pàgines per a les opinions i suggeriments dels lectors		2
Educar de 0 a 6 anys	Els homes com a educadors. Una perspectiva europea	Jytte Juul Jensen	5
Escola 0-3	Així és la nostra bebeteca	E. B. Vaillets	14
	Una experiència d'acollida d'infants xinesos	Neus Agut i Gemma Prieto	17
Bones pensades	Titelles de pal	Infància	21
Escola 3-6	Jo vaig ser a classe amb el meu fill	M. Carmen Díez, Mercedes Gálvez, Vicent Giner, Victoria Pastor	22
	Una festa major	Aránzazu Bielsa i altres	27
Infant i societat	Per tot coixí els llibres	Roser Ros	29
Infant i salut	El joc no és un joc	Joan Carles Alba	34
El conte	La rotllana de la bruixa Joana	Roser Ros	40
Informacions			43
Abstracts			46
Cop d'ull a revistes			47
Biblioteca			48

sumari

A vegades, després d'anys d'experiència, t'adones que hi ha moments, fets o situacions que et fan replantejar els esquemes. T'adones que res és el que sembla i que l'experiència, és això, experiència, que l'encant de la nostra feina està en el dia a dia, en l'escolta, en el present, en les diferències que cadascun dels nostres infants ens aporten i ens fan cada dia un poc més rics.

Aquest és el cas d'haver acollit l'Anna, que segons els neuròlegs poc podia fer. Va esdevenir un infant més del grup de Mariners del curs 1997-1998 i, amb tots nosaltres, va compartir un procés enriquidor de replanteig i esperonament en el qual vàrem créixer plegats.

A vegades quan rebem una sol·licitud d'un infant amb necessitats educatives especials al nostre grup ens espanta, sentim el neguit del desconegut. Podrem aportar alguna cosa al seu desenvolupament? Nosaltres no som terapeutes!, podrem acollir la resta del grup o en sortirà perjudicat?

En aquest sentit creiem que hi ha un primer aspecte que hem de tenir

clar: som una escola pública i tenim l'obligació d'acollir tots els infants.

D'altra banda, creiem que cal fer una diferenciació entre la necessitat de reivindicar una major responsabilitat a l'Administració en oferir més recursos, materials i humans, i optimitzar la nostra tasca.

I el *què puc fer jo* i l'escola amb la

va ha resultat un esperonament per replantejar-nos qüestions de fons i de forma per a tota la comunitat educativa. També per als infants ha implicat un reforçament del nostre estil de treball, en potenciar-ne l'autonomia i enriquir la comunicació i expressió, adequant l'activitat a cada criatu-

ra i partint dels seus desitjos i necessitats.

Quan fem la valoració veiem que hem deixat de fer coses, però créixer en l'estima i els valors com a eix fonamental ens ha ajudat a tots –infants, educadors i pares– a crear un espai de convivència agradable i enriquidor. ■

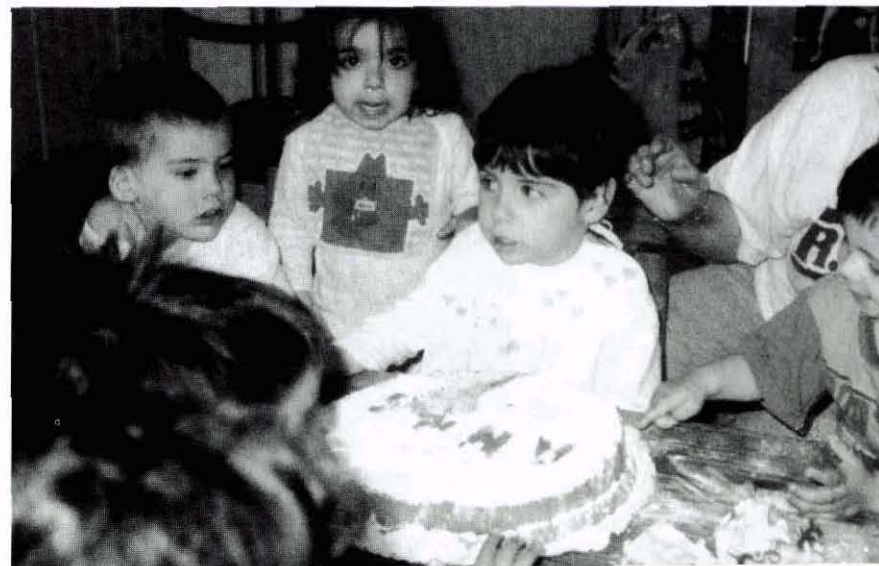
Aprenem a créixer junts

Carme Ramos i Conxita Romagosa

realitat que tenim amb aquest infant! No podem eludir la nostra responsabilitat perquè això és el que ens dignifica personalment i professionalment, i també ens dóna més força i ens legitima per reivindicar les responsabilitats dels altres.

Per a nosaltres ha comportat replantejar-nos l'organització de l'espai i els materials, afermar la corresponsabilitat amb les famílies, tant per al seu infant com per al grup, compartir amb els companys la responsabilitat col·lectiva de l'acolliment.

Una realitat que inicialment podria semblar que ens depassa-



Col·laborar i berenar

Rosa M. Sánchez Gallego i Carmen Vergel



Espera, que t'ajudo.

A començament de curs es van fer uns davantals perquè els infants poguessin ajudar a parar taules a l'hora de dinar. Es pretenia que hi participessin infants dels tres grups de dos anys, però es va veure que al voltant de les 12 hi ha molt enrenou a l'escola, perquè és l'hora de sortida, també de rentar les mans, d'anar al lavabo, etc., i es va haver d'aparcar aquesta proposta.

A partir del segon trimestre, hi ha un grup en què la majoria dels infants demanen el berenar de l'escola i, en un intent de fer atractiva aquesta estona, es proposa als infants un seguit d'encàrrecs. Es disposa un mural amb el dibuix referent a les activitats en què poden participar:

- Recollir el racó de les disfresses, de les nines, dels cotxes.
- Repartir els fulls, els llapis, les pintures, els pinzells, els gots de l'aigua.
- Fer de missatger (anar a una

altra classe a demanar o portar alguna cosa).

- Anar a buscar el berenar a la cuina i repartir-lo entre els companys.

Realització de l'activitat

Els dilluns cada infant agafa la seva fotografia del mural dels encàrrecs. Quan tothom té la seva fotografia a la mà, surten un per un i l'enganxen al costat del dibuix que fa referència a l'encàrrec que tria de responsabilitzar-se'n durant tota la setmana.

Cada dos infants assumeixen una tasca per tota la setmana, però en la relacionada amb el berenar es canvia de parella cada dia, atesa l'alta motivació que hi ha per participar-hi.

L'hora del berenar

Quan arriba l'hora del berenar i hem fet les activitats d'higiene i

neteja, la parella de responsables agafa els davantals, que són a la classe, en un penjador a la seva alçada. Se'l posen i demanen l'ajut de l'educadora per cordar-se'l.

Després van amb l'educadora a buscar els berenars, a la cuina per als infants que berenen de l'escola, als penjadors per als que se'l porten de casa.

Quan s'arriba amb els berenars, els responsables expliquen què hi ha.

Primer reparteixen els berenars de les bosses de casa, i aviat associen la bossa que correspon a cada company. Després reparteixen els berenars de l'escola.

Tots els infants acaben distingint perfectament quins són els companys que porten el berenar de casa i quins agafen el berenar de l'escola. També aprenen el nom dels diferents aliments, el de tots els companys, els bols del berenar, els gots.



Les tasques s'escullen cada dilluns. I qualsevol feina aporta nous coneixements.



Mentre els responsables de repartir el berenar fan la seva tasca, la resta estan asseguts al voltant de les taules, força tranquils, amb gran expectativa de tot el que va succeint i els ajuden quan s'equivoquen.

Quan els responsables acaben de repartir, es treuen els davantals, els penjen i seuen al seu lloc per berenar com la resta.

Què ens proposem

- Gaudir durant l'estona del berenar.
- Potenciar la igualtat entre nens i nenes en les tasques relacionades amb el berenar.
- Fomentar la col·laboració en una activitat a l'aula.
- Conèixer el nom de tots els infants i aprendre a relacionar-se entre ells.
- Reconèixer els infants que porten el berenar de casa i els que tenen el berenar de l'escola.
- Reconèixer les seves pertinençes i les dels companys relacionades amb el berenar (bosses del berenar, bols, gots, etc.)
- Desenvolupar el llenguatge relacionat amb el berenar.
- Desenvolupar l'autonomia personal.

- Desenvolupar la capacitat d'atenció.
- Estimular la capacitat d'assumir petites responsabilitats.
- Col·laborar amb l'educadora.

Aquesta proposta ha afavorit molt positivament l'hora del berenar. L'ambient és ara molt més relaxat.

S'ha aconseguit que aquest espai tingui un caire especial, s'han creat grans expectatives per aquesta estona. Tothom espera amb impaciència el seu torn per participar-hi.

L'educadora també hi ha guanyat molt, ja que, pel gran nombre d'infants, aquesta estona era força angoixant perquè ella sola no donava l'abast per realitzar totes les tasques i esdevenia una estona de gran impaciència per als que havien d'esperar al final.

Els infants estan aprenent a assumir unes responsabilitats tot gaudint de l'activitat i afavorint una estona que ha de ser relaxada i plaent per a tothom. ■

Agraïm la col·laboració de la Maria, la Judith, en Sergi A., la Lydia, en Borja, l'Anna, la Mariona, en David i en Norman per la seva presència en les fotografies.

Els homes com a educadors

Una perspectiva europea

A Barcelona hi ha homes treballant com a educadors en algunes de les magnífiques escoles bressol per a infants menors de tres anys de la ciutat. A Madrid vaig conèixer un home disfressat d'indi en un centre per a menors de sis anys.

En un poble encantador de Portugal hi ha un educador format específicament i molt compromès amb la seva tasca (el primer home format per a treballar amb infants de Portugal, país en el qual aquesta tasca era prohibida als homes fins a la Revolució dels Clavells del 1974) i el qual, juntament amb una dona educadora també formada específicament, dirigeix una escola infantil que està profundament integrada en la comunitat local. Al nord d'Itàlia existeix un pati d'un parvulari que imita l'aparença d'un parc en el qual s'hi han construït uns experiments fantàstics amb jocs d'aigua, construccions tècniques molt enginyoses i un llac de dimensions reduïdes per als ocells; resulta evident que un membre

Cal que hi treballin homes, als centres d'atenció a la infància? Què es fa perquè hi treballin? Són molt diverses les respostes que els països d'Europa han donat a aquestes preguntes. La participació masculina afecta la relació amb els infants, amb l'equip, la pedagogia de gènere, la relació amb els pares i el mercat de treball. Però tot això pràcticament no es produeix, i no perquè hi treballin massa dones, sinó perquè hi treballen massa pocs homes. Per incrementar-ne el nombre s'han plantejat diverses accions.

Jytte Juul Jensen

masculí del personal responsable del centre hi ha deixat la seva empremta. En un centre d'atenció als infants del Brasil vaig tenir l'oportunitat d'entrar a la sala on dormen els nens i les nenes i vaig poder observar com un home contractat recentment s'esmerçava amb cura i delicadesa per fer que s'adormís una nena petita nova al centre. Un investigador brasiler molt prestigiós ha començat a escriure sobre aquest tema. Una investigadora japonesa ha vingut fins a Dinamarca i Suècia atreta pels comentaris que li han arribat sobre el compromís i les pràctiques dels homes com a educadors que es desenvolupen als centres d'atenció a la infància en aquests països. Una vegada, a Grècia, vaig preguntar a la cap del departament universitari per a la formació de personal per l'atenció a la infància d'Atenes quants estudiants homes seguien la formació; ella va riure i em va contestar: «Quins estudiants homes?»

Al Regne Unit existeix un centre d'atenció a la infància a Sheffield amb el mateix nombre d'homes que de dones com a personal contractat, com també homes de procedències socioculturals molt diferents. D'altra banda, no obstant això, cada vegada que es planteja la qüestió d'augmentar el nombre d'homes com a educadors a les escoles bressol i parvularis, la discussió deriva inevitablement a qüestionar seriosament si molts dels homes buscarien feina als centres d'atenció a la infància només per abusar dels infants. Aquesta és l'opinió que defensen perso-

nes amb molta influència, alguns dels quals prohibirien totalment fins i tot que s'hi contractin homes. Sí, fins i tot al Regne Unit pots arribar a tenir la sensació de trobar-te en un altre planeta.

En el context europeu el debat sobre els homes com a educadors és a l'ordre del dia. El debat pel que fa al paper dels pares ha estat el principal focus d'atenció fins ara, i als pares els han dedicat fins i tot un any internacional, sota els auspicis de l'Organització de les Nacions Unides. Per descomptat que molts homes esdevenen pares tard o d'hora; però són molt pocs els homes que prenen part en l'atenció pública dels infants més menuts.

Als països nòrdics s'ha seguit un enfocament del tema que accentua la importància d'augmentar el nombre d'homes que treballen amb aquests infants, els quals necessiten tant les dones com els homes en la seva educació. Els homes reben exactament el mateix tracte i la mateixa consideració professional i laboral que les dones, acceptant d'entrada, però, que els homes i les dones poden tenir maneres molt diferents de treballar amb els infants. En resum, el debat s'ha centrat especialment en la manera com podem augmentar el nombre d'homes educadors.

Al Regne Unit, per la seva banda, el debat ha resultat molt més equívoc i s'ha concentrat en el risc d'abusos als infants en els centres d'atenció i altres serveis i en si augmentar el nombre d'educadors homes incrementa aquest risc. En conclusió, per tant, el debat ha girat entorn de la idoneïtat i les justificacions de contractar homes als centres d'atenció a la infància.

Als Estats Membres de la Unió Europea situats més al sud de Dinamarca, la situació es caracteritza més per l'absència de personal masculí i per la inexistència d'un debat i de polítiques generals sobre el tema. Pot ser que aquesta situació ja no s'adigui amb la realitat espanyola i que l'Estat espanyol en sigui una excepció. Això dependrà de si hi ha contractats més homes com a educadors d'infants, si hi ha més experiències en aquest camp, i si s'hi organitzen trobades i s'editen publicacions que obrin un debat públic sobre aquest tema.

La Xarxa d'Atenció a la Infància i Altres Mesures per Conciliar les

Responsabilitats Laborals i Familiars dels Homes i les Dones de la Comissió Europea (en endavant Xarxa d'Atenció a la Infància de la Comissió Europea) s'ha mostrat clarament a favor de contractar més homes. Aquesta postura ha conduït la Xarxa a proposar-se l'objectiu d'augmentar en un vint per cent el nombre d'educadors en un període de deu anys (Xarxa d'Atenció a la Infància de la Comissió Europea,



Són molts els homes que tard o d'hora esdevenen pares, però són molt pocs els que prenen part en l'atenció pública dels infants més menuts.

1996b). A la meitat d'aquest termini, però, sembla bastant probable que no s'assolirà l'objectiu que es persegueix.

El paper dels homes als centres d'atenció a la infància

El problema de fons no és que als centres d'atenció a la infància treballin massa dones; al contrari, el que passa és que hi treballen massa pocs homes.



L'objectiu no és que hi treballin menys dones, sinó que hi treballin més homes.

En relació amb els infants

El principal motiu pel qual cal assolir una proporció més igualitària entre el nombre de treballadors i de treballadores dels centres d'atenció a la infància és que millorarà la qualitat de vida diària dels infants que es beneficien d'aquests serveis, tant si es tracta de nens com de nenes. D'altra banda, també pot contribuir a l'objectiu que els infants desenvolupin el sentit de la igualtat entre els sexes.

El motiu no és evitar que els nois esdevinguin criminals violents en el futur com a conseqüència de la manca d'atenció masculina i de models del rol masculí, tot i que aquest hagi estat un dels arguments utilitzats en el debat generat a Dinamarca. Segons això, els infants de la dècada dels cinquanta i dels seixanta, que van educar-se a casa amb la mare mentre el pare treballava moltes hores lluny de casa, haurien d'haver esdevingut criminals i violents. I no és el cas. El motiu real és que els comportarà una infància millor *aquí i ara*.

Cal que més homes treballin als serveis d'atenció a la infància per assegurar els *drets* i les *necessitats* dels infants. La Declaració de drets de l'infant de les Nacions Unides els assegura el dret a tenir contacte amb tots dos pares; en aquest sentit, per què no haurien de tenir llavors el mateix dret també en el sector de l'educació pública?

La pedagogia de gènere

El fet que els nens i les nenes siguin diferents en certs aspectes i que triïn jocs i activitats diferents planteja diversos reptes educatius als treballadors —homes i dones— de les escoles infantils. El treball pedagògic diari ha de tenir en compte aquestes diferències per cobrir satisfactòriament les necessitats dels nens i les nenes.

Durant molt de temps s'ha considerat que les pràctiques sexualment neutres eren l'ideal que calia proposar-se, i es concedia les mateixes oportunitats als nens i a les nenes. Recentment s'ha reobert el debat sobre els «nens massa moguts» d'entre quatre i sis anys d'edat. Això ha introduït nous elements i ha fet que molts considerin que contractar homes als centres pot representar la solució a aquest problema. En aquest punt, doncs, el debat se centra tant en el sexe dels infants com en el dels educadors.

Posteriorment, aquest enfocament es va ampliar i va incloure les «nenes cursis», un argument a favor de donar a les nenes una atenció especial.

Com perceben els pedagogs i la resta de treballadors dels serveis d'atenció a la infància aquestes diferències entre els nens i les nenes? Reaccionen de manera diferent davant d'aquest fet els educadors homes i dones? S'ha investigat molt poc i el debat s'ha concentrat més en els «nens massa moguts». No obstant això, en paraules de l'investigador Jan Kampmann en un article que va publicar al diari *Dagbladet Information* l'any 1995:

Tot i que els nens són més difícils de tractar i fan «més soroll», són els que els pedagogs adults –en aquest cas les dones– consideren més encantadors. Al principi, les nenes es beneficien del sentiment de reconeixement per part de les dones adultes, però aquest reconeixement no implica sempre un respecte envers el valor de la seva capacitat per respondre a tota la gamma de sentiments. Per contra, els pedagogs perden la paciència més sovint amb les nenes.

L'únic estudi que he trobat que tracti la manera com afecta els nens i les nenes que es contracti el mateix nombre d'homes mostra que la presència de personal masculí realment afecta més les nenes (Carlquist, 1990).

A Dinamarca es parla actualment d'un tipus de pedagogia de gènere que emfasitza que el comportament de gènere específic dels nens i les nenes ha de reflectir-se en el treball pedagògic. Aquest plantejament s'aplica tant si només hi ha dones contractades al centres, com si hi ha pocs o molts homes que hi treballen; en altres paraules, independentment del nombre d'homes i dones que componen el personal del centre. En trets generals, aquesta filosofia defensa que cal concedir el mateix respecte a tots els infants i a les seves necessitats diferents. Els adults han de crear entorns que els motivin i els estimulin de manera que hi hagi prou espai per a les activitats de tots, dels nens i les nenes.

A més, cal que els adults, quan triïn les activitats, tinguin en consideració el gènere. Alguns serveis d'atenció a la infància han desenvolupat conscientment activitats dividides per gèneres en les quals els nens i les nenes se separen i que es fonamenten en el principi que cal mostrar les diferències per crear l'equilibri. En un centre d'atenció a la infància de Dinamarca es concentren ara en els «nens afectuosos» i les «nenes amb geni». L'objectiu que es persegueix és que les noies aprenguin a dir que no i que els nois aprenguin a tenir cura dels altres. Gade

El personal masculí i femení als centres d'atenció a la infància

Bèlgica (Comunitat Flamenca, 1994)

	Total	Homes	Dones
<i>Kinderdagverblijf</i> (centres per a infants de 0-3)	2.806	1 %	99 %
<i>Onthaalgezinnen</i> (centres de dia familiars)			
• organitzats	8.099	0.1 %	99.9 %
• autònoms	1.265	4 %	96 %

Dinamarca (1995)

	Total	Homes	Dones
<i>Vuggestuer</i> (centres per a infants de 0-3)			
• pedagogs (formats)	3.333	2 %	98 %
• assistents (no formats)	3.061	8 %	92 %
• total	6.394	5 %	95 %
<i>Børnehaver</i> (centres per a infants de 3-6) i centres que integren totes les edats			
• pedagogs (formats)	16.578	6 %	94 %
• assistents (no formats)	10.592	14 %	86 %
• total	27.170	9 %	91 %
Total (0-6)		8 %	92 %

Fritidshjem (centres d'atenció i esbarjo per a infants en edat escolar, de 6-10)

• pedagogs (formats)	5.745	26 %	74 %
• assistents (no formats)	3.405	24 %	76 %
• total	9.150	25 %	75 %

Finlàndia (a principi dels anys noranta)

Gairebé el quatre per cent del mestres de preescolar (que treballaven a centres per a infants de 0-7 anys) eren homes.

Estat espanyol

	Total	Homes	Dones
<i>Comunitat Autònoma de Madrid</i>			
Escoles infantils públiques per a infants de 0-3, 0-4, 0-6	1.076	9 %	91 %
<i>Ajuntament de Barcelona</i>			
Escoles bressol per a infants de 0-3 anys	413	4 %	96 %

Suècia (1994)

<i>Daghem</i> (centres per a infants de 0-6)	71.311	3 %	97 %
<i>Fritidshjem</i> (centres d'atenció i esbarjo per a infants en edat escolar, de 6-10)	19.570	16 %	84 %

Regne Unit (1991)

Al cens laboral, el grup professional «atenció a la infància i professions relacionades» era l'ocupació més segregada sexualment; més del 98 % de la plantilla eren dones.

Font: Jensen (1996).

i Larsen (1997) han descrit un projecte d'un centre d'atenció a la infància que «va crear-se com a contrareacció davant l'enfocament únic que fins ara s'ha centrat en els nens i per dirigir l'atenció a les oportunitats de les nenes per desenvolupar-se i realitzar-se com a persones als centres d'atenció a la infància.» En aquest sentit és important que tant els homes com les dones dels centres experimentin amb estratègies diferents. No hi ha una solució que sigui sempre universalment vàlida.

Aquestes mesures i recomanacions d'acció són molt difícils de seguir i aplicar en un entorn d'atenció a la infància en el qual només treballin dones. Són més fàcils d'acomplir en un grup de treball mixt que contingui una diversitat major de trets masculins i femenins que un grup compost només per personal del mateix sexe. També resulta evident que les educadores no podran substituir mai els homes com a «figures en les quals puguin identificar-se els infants» i moltes tampoc se sentiran mai interessades pels jocs més «salvatges» de la mateixa manera com ho fan molts educadors, encara que aquest tipus de jocs és una part vital de les activitats de tots els centres. La contractació d'homes no és només una qüestió relativa a la divisió tradicional del treball entre homes i dones; tant els homes com les dones poden atendre els infants, encara que tinguin percepcions divergents de què és l'atenció i ho facin de maneres diferents.

En relació amb el treball en equip

El 1988 es va crear a Goteburg (Suècia) un centre d'atenció a la infància amb igualtat d'oportunitats on treballessin el mateix nombre d'homes que de dones. Un investigador va examinar les conseqüències que aquest fet tenia en la cooperació del personal (Granath-Sundqvist, s/d).

La presència dels homes influeix en la dinàmica de l'equip de treball en la mesura que el diàleg millora, ja que es diversifica i s'amplia amb temes com la política, tot i que les dones segueixen parlant de coses de

dones sense que hi intervinguin els homes. Al mateix temps, també canvia la manera de comunicar-se: els homes són més directes, cosa que les dones valoren positivament. Els problemes es resolen més ràpidament. Desapareix la manera típica com les dones es comuniquen (donant voltes i voltes a les coses, endavant i endarrere, tement dir les coses massa directament i, d'aquesta manera, creant conflictes). Tant les dones com els homes consideren que en aquest centre d'atenció a la infància hi ha



Els adults han de crear entorns que motivin i estimulin tots els infants.

molt menys conflictes dels que es produeixen normalment. Les dones comencen a parlar entre elles com ho fan els homes sense tenir la sensació que s'hi subordinen; al contrari, creuen que és millor. Com s'afirma a l'informe: «És constructiu seguir parlant de subordinació? No és simplement que les dones comencen a considerar que és millor? I no és això el que els partidaris de la igualtat d'oportunitats han estat perseguint en va entre el personal directiu masculí durant tants anys, en altres paraules, que valorin la manera de fer específica de les dones?» En aquest centre, hi treballen dones amb molta personalitat i una identificació laboral forta i s'ha de reconèixer que aquest canvi és una innovació molt positiva. Les dones saben què volen fer i com, i mantindran la seva posició encara que els homes no comparteixin la seva opinió.

També sorprèn la manera com els homes són acceptats als centres d'atenció a la infància, que és completament diferent a la manera com les dones són acceptades als llocs de treball dominats per homes. Tothom és positiu envers els homes pedagogs, particularment les dones pedagogues. Algunes fins i tot han sol·licitat una plaça en aquest centre per poder treballar amb homes. Cap d'elles està disposada a tornar a treballar a llocs de treball on només hi ha dones. Quan les dones s'introdueixen en llocs de treball dominats per homes, les investigacions demostren que passa el contrari: molts homes marxen i els llocs de treball en qüestió perden prestigi professional.

Un dels elements centrals que es destaquen perquè el treball en equip funcioni és que haurien de treballar més homes als centres d'atenció a la infància. Altrament, els homes sols poden sentir-se fàcilment abandonats

i costarà que s'obrin camí en aquest àmbit. És fàcil que un home sol rebi aviat un tracte especial (l'home de «mostra»), que s'aïlli i que l'excloguin de l'equip; per aquest motiu és important contractar més d'un home.

A mesura que se'n contractin més, els homes aportaran una cultura a la cultura tradicional dels centres, els quals no podran ignorar la manera com els homes fan les coses. A més, la cultura dels homes pot fer de lupa o de mirall màgic per a les pedagogues pel fet que els homes actuen diferentment que elles i que caldrà discutir les rutines, els rituals, les regulacions i altres aspectes del treball. En aquest sentit, pot considerar-se que contractar homes aporta un potencial addicional al desenvolupament del centre i que pot ser un factor dinàmic en la cultura del centre. De fet, és la interacció entre el personal masculí i el personal femení el que permet assolir els efectes positius.

En relació amb els pares

La major part dels pares (incloses les mares solteres) consideren positiu que hi hagi treballadors masculins als centres d'atenció a la infància. A molts els agrada la presència d'homes als centres. A més, als homes els resulta més fàcil establir contactes estrets amb els pares homes; el principal vehicle per establir-los consisteix en les «xerrades d'homes».

En relació amb els homes

De la mateixa manera que els nens i les nenes, els pedagogs i les pedagogues són individus amb les seves característiques pròpies, però és fàcil fer generalitzacions pel que fa als homes (i les dones). Algunes de les generalitzacions que es fan sobre els homes poden convertir-se fàcilment en desavantatges per als mestres. Les treballadores, els infants i els pares poden esperar que adoptin el paper tradicional del gènere masculí; per exemple, pot passar que no els considerin prou qualificats per treballar amb els infants (més menuts) i que creguin que els agrada més jugar a futbol i participar en altres activitats físiques, tallers i similars. Algunes pedagogues m'han arribat a comentar que en el seu centre hi treballava un home, però que no era un home «de veritat». És que només hi haurien de treballar dones «de veritat»?

Segons un estudi sobre els centres familiars del Regne Unit (Ruxton, 1992), gairebé tots els treballadors homes es van veure forçats a fer-se «supervisors». Se n'espera que es comportin segons el paper tradicional i disciplinat dels homes: «No em volien perquè necessitessin un home afectuós, em volien principalment com a figura de pare disciplinari» (Hill, 1990). L'autor de l'estudi fet al Regne Unit també destaca que la masculinitat i el rol sexual dels homes es veuen afectats per l'origen social i ètnic de cada individu i que, naturalment, passa el mateix amb les dones i els infants dels centres d'atenció a la infància.

En relació amb el mercat laboral

És difícil trobar estadístiques sobre el sexe del personal dels serveis d'atenció a la infància. Si no n'hi ha de disponibles, com se suposa que podem conèixer la situació actual i comprovar si es tendeix a augmentar el nombre d'homes contractats? La taula següent mostra les estadístiques de sis països. Els centres d'atenció a la infància per als nens i les nenes compresos en els grups de menor edat tenen molt pocs treballadors homes, si és que en tenen cap. A mesura que augmenta l'edat se n'incrementa el nombre; finalment, gairebé totes les escoles i els centre extraescolars d'atenció als infants tenen personal masculí. Els serveis d'atenció a la infància continua sent un dels sectors professionals amb més «segregació de gènere» del mercat laboral. Com més petits són els infants, menys homes hi trobem. Si prenem Dinamarca com a exemple, veurem que només cinquanta-nou pedagogs treballen als *veggestuere* (centres per a menors de tres anys), amb el suport de dos-cents norantatres assistents no formats. En total, només un cinc per cent dels treballadors són homes, mentre que en els serveis d'atenció als infants extraescolars la xifra assoleix el vint-i-cinc per cent. I cal tenir present que Dinamarca té el rècord mundial quant al nombre d'homes contractats als centres d'atenció a la infància!

Línies d'actuació

Per «reclutar» treballadors homes per als centres, i per conservar-los-hi, cal que participin, en la formulació de les línies d'actuació generals i en



la planificació d'un pla d'acció amb aquesta finalitat, les autoritats, organitzacions i institucions següents:

- Les diverses administracions públiques.
- Les organitzacions privades i de voluntariat.
- Els centres d'atenció a la infància: escoles bressol, parvularis i altres.
- Els centres de formació, com ara les escoles de mestres.
- Els sindicats.
- Les associacions de pares.
- Els assessors professionals.
- Els serveis de col·locació.

També és igualment important que s'estructuri un sistema que serveixi per controlar, avaluar i revisar com evoluciona el sector. La cooperació entre les parts és vital per assolir els efectes òptims.

Serà als centres, on les línies d'actuació i els plans d'acció esdevindran realitat quan hi treballin més homes. I, quan ja hi treballin, s'hi produiran canvis en la vida diària. Els centres poden debatre en tots els àmbits la importància de contractar homes.

Les institucions que es dediquen a la formació són el lloc principal on cal fomentar la incorporació d'homes als serveis d'atenció a la infància. Si no trobem prou homes qualificats per cobrir les places, no té sentit que els ajuntaments, les organitzacions o els centres per a la infància ideïn com poden contractar més homes. Per tant, la formació és clau perquè més homes s'introdueixin en la professió. Els centres de formació tenen, per tant, un pes especial per atraure els homes cap als centres d'atenció a la infància. Sovint estan en contacte amb molts serveis per a la infància i amb les autoritats competents en la formació d'adults.

Altres línies d'actuació per atraure els homes cap als serveis per als infants inclouen l'assessorament i les mesures de suport. A Finlàndia, Noruega i el Regne Unit trobem exemples de la formació de xarxes de personal masculí. Una qüestió clau per millorar la valoració social d'aquesta ocupació consisteix en la millora dels sous i les condicions laborals. Això, a més de millorar les condicions de treball de moltes dones també atrauria homes cap a aquest tipus d'ocupacions.

Cal emprendre més estudis en aquesta àrea, ja que no existeixen gaires investigacions sobre la relació i les interrelacions entre els nens i les nenes, d'una banda, i els homes i les dones, de l'altra, als centres d'atenció a la infància. Concretament, no existeixen estudis que es basin en l'observació i les entrevistes amb els infants pel que fa al seu comportament i els seus sentiments envers el personal masculí.

És difícil de trobar exemples de pràctiques efectives a Europa (o a tot el món, si s'amplia l'estudi). Com sempre, els països nòrdics constitueixen l'excepció que confirma la regla. Un exemple evident l'ofereix el centre d'atenció a la infància de Goteburg amb igualtat d'oportunitats, juntament amb altres ajuntaments de Suècia que han emprès iniciatives similars. El ministre d'Afers Socials i d'Igualtat de Drets de Suècia va

organitzar un seminari el 1993 sobre aquest tema (Socialdepartamentet, 1993). A Finlàndia s'han dut a terme una sèrie d'investigacions en què s'entrevistaren els pedagogs masculins i s'han creat els *Nalleklubber* («clubs d'ossos»). A Dinamarca, els 32 centres de formació del país van inaugurar el 1994 una campanya titulada *Els infants també necessiten homes*, per a la qual van distribuir-se pòsters i tríptics; la campanya, a més, va tenir una cobertura molt important per part de la premsa. Aquesta campanya segurament ha influït en el fet que l'any 1996 el vint-i-dos per cent dels estudiants inscrits als centres de formació de tot el país fossin homes. Un altre centre de formació ha organitzat un curs preparatori per a homes a l'atur. L'oficina de col·locació d'una regió del país va organitzar una campanya de «reclutament» en cooperació amb els sindicats de personal pedagògic i amb els dos centres de formació que hi ha a la regió. El Comitè per a la Infància del Govern va demanar també al Comitè Interministerial per a la Infància que preparés un document d'estudi sobre la manera com es podia aconseguir que l'equilibri entre el nombre d'homes i dones sigui més apropiat a la vida diària dels infants (Bonde i Carlson, 1997).

Per la seva banda, el Consell de Ministres Nòrdic va engegar un projecte creat en el marc del Programa d'igualtat d'oportunitats –Contractació d'homes als serveis públics d'atenció a la infància– durant el qual, entre altres actes, va celebrar-se una conferència de països nòrdics. En aquesta conferència, Erik Hauglund, del Departament de Família i Infància de Noruega, va elaborar la caracterització següent de quatre dels països nòrdics: Dinamarca ho fa, Suècia ho analitza, Noruega en parla i Islàndia hi pensa. Actualment, però, Noruega condueix la formulació de línies d'actuació amb un pla d'acció, que és una política bastant inusual en comparació amb la resta del món.

A la Gran Bretanya, el clima de la discussió és bastant diferent. Hi predomina la idea morbosa que tots els homes són potencialment sospitosos de voler abusar dels menors. No obstant això, també hi trobem exemples de pràctiques molt productives, encara que el temor als abusos s'ha generalitzat i s'accepta a molt llocs: els empleats masculins no haurien de tenir cap tipus de contacte físic amb els infants, ni tan sols asseure-se'ls a la falda o canviar-los els bolquers, i menys encara ocu-

par-se dels torns de nit en els dormitoris de les nenes a les llars residència. Un dels mètodes que se segueix és l'estratègia de testimoni, que consisteix en el fet que una dona és sempre present quan un home canvia els bolquers a un infant. A les entrevistes de feina, als homes se'ls pregunta sobre la seva sexualitat. En un programa de televisió emès recentment sobre un pare divorciat, l'entrevistat va comentar que no s'atrevia a tenir el menor contacte amb el seu fill per por que l'acusessin d'abusos sexuals i, com a conseqüència, en perdés la custòdia.

Durant els darrers onze anys, el centre d'atenció a la infància de Sheffield contracta el mateix nombre d'homes que de dones. El centre



Per reclutar homes per als centres, i conservar-los, cal que s'hi impliquin les administracions, els centres de formació i les associacions de pares, entre d'altres.

no ofereix només educació sexual mixta, sinó que amplia l'oferta amb vessants multiculturals i antiracistes. El vuitanta per cent del personal que hi treballa són negres o membres d'altres ètnies. El personal ofereix dotze llengües diferents al usuari. El personal masculí prové d'una àmplia gamma d'orígens culturals i proporciona una imatge positiva doble sobre el sexe i les races directament als infants. Entre d'altres, el centre aplica una política de testimoni que consisteix en no permetre que cap membre del personal, ja siguin homes o dones, canviï els bolquers dels infants si no hi ha algun membre més del personal amb ells.

La Xarxa Nacional de Suport als Homes dels Centres d'Atenció a la Infància del Regne Unit té la seu en aquest centre de Sheffield. El centre també participa en el programa local d'assessorament per a joves sobre les carreres professionals i organitza sessions a les escoles on els alumnes han d'endevinar la professió dels convidats. Un dels pedagogs explica la seva experiència:

Els que no treballem a llocs de treball tradicionals hem de donar moltes pistes perquè els joves provin d'endevinar la nostra professió, però per ara cap grup l'ha endevinada. Jo era miner, faig més de dos metres d'alçada i peso més de cent quilos. No poden imaginar-me treballant amb infants. Cada vegada que els dic a què em dedico tots riuen. Entro en el tema i afloren tots els estereotips que han assumit. Per aquest motiu sé la importància que té la meva tasca, especialment en l'edat durant la qual els infants es formen, que és quan es creen la seva imatge de les actituds i els rols de cada sexe.

El *Pen Green Centre* del Regne Unit, un centre familiar on treballen dos d'homes, organitza grups de pares i debats al voltant de la qüestió de com es reben els pares al centre. A més, aquest centre ha participat en un projecte amb l'Emília Romana (Ghedini *et al.*, 1995). El Govern regional va col·laborar amb un conjunt d'ajuntaments per portar a la pràctica un projecte sobre el paper dels pares i la millor manera d'integrar-los en la vida dels centres d'atenció a la infància. Una de les justificacions per emprendre aquest projecte va ser que haurien passat molts anys abans no s'haguessin contractat més homes als centres, temps que no estaven disposats a esperar. El *Centro di Cooperazione Familiare*, un institut de recerca de Roma (Cacaca i d'Andrea, 1996), ha publicat un informe sobre les experiències a diversos països d'Europa pel que fa a la manera d'integrar els pares a la vida diària dels serveis per als infants.

A l'Estat espanyol, com mostra la taula anterior, algunes ciutats disposen d'una alt percentatge d'homes contractats als centres. Fa uns quants anys, un centre de València va contractar el mateix nombre d'homes que de dones, i per torns hi fan de cap del centre. De tota manera, ara s'ha convertit en un centre «normal» com a conseqüència d'un canvi en la majoria política que dirigeix el consistori. En l'actualitat podem trobar projectes que persegueixen augmentar el nombre de treballadors masculins en llocs com Múrcia i Barcelona. De tota manera,

l'accés dels infants als pares i als homes educadors varia en gran mesura segons el període històric i els grups socials. No existeix, per tant, una valor «natural».

Podem apreciar, doncs, un interès creixent i generalitzat a tot arreu per incrementar el percentatge d'homes contractats als centres per als infants. Tant als nens com a les nenes els agrada que hi hagi homes als centres. El personal femení considera positiu que hi treballin homes i creuen que la cooperació entre el personal millora. Fins i tot els pares es mostren clarament a favor de contractar més homes, i als homes també els agrada aquest tipus de lloc de treball. De manera que només cal posar-se a treballar, tot i que tots sabem que els canvis culturals poden trigar molt de temps. ■

Aquest article es basa en el treball i l'experiència de l'autora durant deu anys a la Xarxa d'Atenció a la Infància i Altres Mesures per Conciliar les Responsabilitats Laborals i Familiars dels Homes i les Dones de la Comissió Europea.

Referències bibliogràfiques

- BONDE, H., i CARLSEN, S. (1997): *Dreng i kvindedominerede miljøer. Det tvoerministerielle Borneudvalg*.
- CACACA, M., i D'ANDREA, L. (1996): *Fathers in Services for Young Children. Handbook in Good Practices in Sharing Responsibilities between Men and Women*, Roma: Centro di Cooperazione Familiare.
- CARLQUIST, M. R. (1990): *Hela himlen. Ett jämställdhetsprojekt i barnomsorgen*, Bromma: Ajuntament de Bromma.
- FLISING, B. (1997): «Rekrytering af män till offentlig barnomsorg», a *TemaNord. Nordiska Ministerradet*, Copenague, núm. 567.
- GADE, K., i K. LARSEN, (1997): *Pige-paedagogik*, Viborg: Dansk Paedagogisk Forum.
- GHEDINI, P., i altres (1996): *Pare, qui t'ensenya a ocupar-te de mi?*, Barcelona: A. M. Rosa Sensat, col. Temes d'Infància, núm. 23.
- GRANATH-SUNDQVIST, E. (s.d.): *Framtidens daghem*, Goteburg: Ajuntament de Goteburg.
- HILL, M. (1990): «Involving men in the caring and educational services», *Local Government Policy-Making*, núm. 17 (3).
- JENSEN, Jytte J. (1999): *Els homes com a educadors*, Barcelona: A. M. Rosa Sensat, col. Temes d'Infància, núm. 32.
- RUXTON, S. (1992): *What's he doing at the family centre?: The dilemmas of men who care for children*, Londres: Llar Nacional d'Infants.
- SOCIALDEPARTEMENTET (1993): *Varför vill killar inte jobba på dagis och fritids? Ett seminarium om män i barnomsorgen*, febrer de 1993, Estocolm.
- RED DE ATENCIÓN A LA INFANCIA DE LA COMISIÓN EUROPEA (1996a): *La red de atención a la infancia de la CE*, Brusel·les.
- (1996b): *Objetivos de calidad en los servicios infantiles*, Brusel·les.

Així és la nostra bebeteca

Gràcies a la disponibilitat d'espai, a l'E. B. Vailets han pogut organitzar una biblioteca. Els infants i les seves famílies hi troben els llibres i l'ambient adequat per compartir estones de lectura. És una proposta que, a més de la bona acollida, ha generat una dinàmica participativa.

E. B. Vailets

Per primera vegada, ara fa uns anys, vàrem conèixer el veritable significat d'una bebeteca, la manera de dur-la a terme i la manera d'organitzar-la. Aquesta troballa, la vam fer justament a partir d'un article publicat en aquesta revista en la qual una escola explicava la seva experiència en aquesta activitat.

Tant ens va agradar la idea que nosaltres, l'Escola Bressol Vailets de Capellades, també ho vàrem provar! El primer any va tenir molta acceptació, tant pels nens, com pels pares; era una activitat nova que, a més d'original, els pares la varen catalogar de molt interessant. El segon any, i després de la bona experiència, ho vàrem repetir, millorant alguna cosa o altra; els mateixos pares (després de la diada de Sant Jordi) s'interessaven per si es tornaria a repetir aquell servei. Durant l'avaluació d'aquest fet i entusiasmes de com

havia anat tot, ens vàrem animar per tornar-ho a repetir una vegada més i plantejar-nos d'una manera

seriosa el fet de fer-ho fix cada curs.

Aquesta tercera vegada, però, hem decidit de canviar-ne alguna cosa per millorar el sistema i tot plegat sigui encara més pràctic i en definitiva molt més positiu.

Un del canvis respecte als altres anys ha estat l'espai. En un principi, vam considerar molt positiva la idea de fer-ho al despatx. En primer lloc per ser, fins al moment, un espai desconegut i fins i tot un xic vedat als nens, un espai on no s'hi podia anar a jugar, un espai "reservat" als adults. En fer-hi la bebeteca va ser un lloc accessible per a ells, on juntament amb els pares hi podien passar una estona, mirar llibres i escollir-ne un.

La limitació de l'espai (amb una cabuda de dos pares i dos nens, sense moure's gaire) va

ser la gota que ens va fer canviar de lloc. Ara la tenim muntada a l'aula dels grans, durant els mesos que envolten la diada de Sant Jordi. Després de buidar completament la classe, la destinem exclusivament al món dels llibres, i la bebeteca n'és la gran protagonista; els altres dos racons són: l'hospital de llibres i un espai només per escoltar contes.

En cas que es vulgui fer qualsevol altra activitat no relacionada amb els llibres s'haurà de fer fora de l'aula, ja que aquesta només està destinada a aquest món.

Que és una bebeteca?

És una biblioteca per a petits on hi podem trobar tot tipus de llibres. Té, bàsicament, una doble finalitat: la possibilitat de gaudir, en un espai de característiques ben especials, d'una estona per mirar llibres; i l'altra, la de poder escollir un llibre per mirar-lo a casa amb els pares i tornar-lo al cap de dos dies. Aquesta



Matalassos i coixins, un espai on petits i grans poden mirar llibres relaxadament.

activitat es pot repetir tantes vegades com es vulgui.

Com la tenim organitzada

Compta amb un bon espai amb matalassos a terra i coixins per poder-hi mirar llibres, normalment els més petits, i fins i tot els grans que de manera relaxada estirats amb els pares hi passen una estona abans de tornar a casa. També hi tenim una taula amb 6 cadires per a qui prefereix mirar-se'ls assegut a la cadira.

Referent a la classificació dels llibres, tenim un moble, en forma de cavallet, on hi ha els de tapa dura, només d'imatges, per als més petits. En un altre racó de la bebeteca, just

aprofitant els forats d'unes petites finestres, hi ha els de tapa dura, però ja amb argument. Al costat, dins d'un moble hi trobem col·leccions completes adequades per a nens a partir de dos anys (per exemple, de la Galera la col·lecció de La Sirena, de Destino la col·lecció Ara Parlem de, de Perramon Primera Biblioteca de Nens, etc.). I exposats en un moble en forma de cavallet fix a la paret, hi figuren els contes ja més apropiats per escoltar o bé per llegir (normalment, aquests, els agafen els pares per explicar-los o bé els germans grans dels nens de l'escola).

En un armari hi ha una colla de llibres per als pares, tots amb títols directament relacionats amb el món del nen.

La Bebeteca aplega uns 150 llibres, dels quals una vuitantena, aproximadament, són de l'escola i la resta de la Biblioteca Municipal del poble (on els vàrem anar a buscar amb els nens).

A l'entrada de la bebeteca, en un cartell ben visible, s'hi poden llegir totes les normes d'aquell espai i el funcionament del préstec de llibres. Cal fer menció que tant els pares com els nens tenen un gran respecte per aquest espai, per les normes, i no cal dir pels llibres.

És un hàbit que dia a dia hem anat forjant, i aquest és un moment clar per recollir-ne els resultats.

Funcionament del préstec

Dins de cada llibre hi ha una targeta amb el seu nom. En el moment d'escollir-lo, el mateix nen treu aquesta targeta i la dóna a l'educadora que en aquell moment estigui a l'aula; aquesta hi anota el nom del nen, la data d'aquell mateix dia i la data de tornada (al cap de dos dies).



Després de dos anys de proves, la Bebeteca ha esdevingut un servei fix de l'escola, amb espai i racons destinats als llibres.

En el moment de tornar-lo, es pot donar a qualsevol educadora, ella ja s'encarregarà de fer arribar el llibre a la bebeteca i allà marcaran la targeta com a llibre tornat i s'incorporarà al seu lloc, preparat per un nou préstec.

Si durant l'estada a casa el llibre es malmet, es tornarà a l'escola i anirà directament a l'hospital de llibres per ser reparat i tornar al seu lloc.

Hospital de llibres

No cal dir que aquest racó dona una nota divertida a tot aquest muntatge, a part de ser la clau per al respecte dels llibres. L'actual hospital de llibres és el lloc on hi teníem la caseta, un racó de l'aula limitat per una façana de fusta.

En primer lloc, és important treballar l'hàbit del respecte pel llibre, fins que això no s'ha assolit, pràcticament no cal intentar de fer ni la bebeteca ni l'hospita-

l; ben segur que els resultats no seran els més òptims.

Un pic els nens tenen clar el valor i l'estimació d'aquesta joguina tan valuosa, es pot obrir aquesta nova etapa: la de poder continuar mirant un llibre després d'haver-lo curat.

Molt important és transmetre al nen la idea mirar-se els llibres sempre en bon estat, evitar que el nen s'acostumi a observar-los faltant-hi fulles, o be amb alguna imatge deteriorada.. A la vegada, inculcarem al nen la importància d'adonar-se quan un llibre no està del tot bé per poder avisar l'adult, i entre els dos poder-lo reparar.

En aquest espai hi ha una petita tauleta i tres cadires, disposem d'una caixa de cartró decorada com un autèntic joc de metges amb tots els estris necessaris per curar-ho tot (cel·lo ample, cel·lo prim, tisores, cola, grapes, fil, etc.).

A l'hora de reparar els llibres el nen sempre hi és present; això l'ajudarà a augmentar el seu respecte.

A més de reparar els llibres que es van deteriorant, demanem als pares que portin de casa els llibres que tinguin en mal estat, els reparam i els els tornem. Aquesta activitat ha tingut molt d'èxit, els pares han estat molt a prop nostre en tot moment (col·laborant absolutament en tot) i això ens anima a continuar any darrera any aquestes activitats.

Esperem que totes les escoles us animeu a provar la nostra experiència; realment val la pena influir sobre el nen en tots aquests aspectes; recordeu que des de la llar d'infants nosaltres hi tenim molt a dir i molt a fer. ■

Una experiència d'acollida d'infants xinesos

L'escola, tot i comptar amb una llarga tradició d'acollida d'infants i famílies de diversos indrets, no n'havia acollit de xinesos. Enfrontar-se amb infants d'una cultura i una llengua tan diferents ha comportat un nou repte, un replantejament de com treballar.

Neus Agut i Gemma Prieto

A la nostra escola, l'atenció a la diversitat, és quelcom més que una declaració d'intencions en el projec-

te educatiu de centre: és una pràctica habitual de treball des de la seva fundació, fa més de 35 anys.

Així, doncs, tenim una sòlida experiència en l'acollida d'infants de famílies immigrades. Fa anys eren d'altres pobles de l'Estat, actualment són majoritàriament de països de l'Amèrica llatina, però fins ara no havíem tingut ocasió de treballar amb infants i famílies d'un país tant llunyà físicament i culturalment com la Xina, aquest fet ens ha esperonat a plantejar-nos algunes qüestions noves, com per exemple la de la llengua, tan diferent a la nostra, i que per tant ens comporta importants dificultats de comunicació i ens obliga a cercar noves for-

mes per poder establir el diàleg. La Xing té un any i mig i en Wei Jian té dos anys i mig; són cosins. Les seves famílies comparteixen habitatge i negoci, un restaurant xinès del barri, amb l'horari laboral propi d'aquest tipus de treball: concentració de feina al migdia i fins molt tard al vespre. Aquest fet repercuteix en els horaris dels infants, que molts cops estan al restaurant fins que tanca i, per tant, l'endemà es lleven molt tard. Normalment arriben a l'escola a les deu del matí i tot just acaben d'esmorzar.

En relació amb la llengua, vam estar de sort en la mesura que una de les mares parlava força bé el castellà, fet que va facilitar la relació inicial, tant en el procés de preinscripció i matriculació, com en les diferents reunions

d'inici de curs. A l'escola diàriament es documenta el treball fet a través d'una llibreta per a cada infant, en els més petits. Per a la Xing hi utilitzem el castellà, cosa que ens ajuda a establir relació amb la família i compartir l'evolució de la nena. I també fem, de forma verbal, tots els aclariments necessaris per garantir una bona entesa. La relació personal amb els pares d'en Wei Jian representa un veritable problema en la mesura que no entenen ni el català ni el castellà escrit i tenen importants dificultats per comprendre'ns verbalment. Això ens exigeix, diàriament, fer l'intent d'explicar-los les incidències del dia, com ha estat el seu fill i les activitats que s'han dut a terme.

Pel que fa a l'adaptació, podem dir que tant la Xing com en Wei Jian han passat aquest període de manera igual que qualsevol altre infant. La Xing, que té divuit mesos, des de

bon començament ens adonem que centra molt la seva atenció i li agrada molt imitar-nos i repetir tot allò que diem. Per aquest motiu vam decidir parlar-li només en català. Es mostra força independent i li agrada anar al seu aire.

Quant a en Wei Jian, de dos anys, li va costar més adaptar-se. La presència de la seva cosina li ha facilitat el procés. Quan es va quedar tranquil a l'escola va començar a gaudir de les joguines i l'espai. Els companys del grup l'han acceptat molt bé, però malgrat això la major part del temps juga sol.

A les estones d'esbarjo al pati, els dos cosins es busquen per jugar junts i es defensen davant dels petits conflictes amb els altres infants. Tots dos han tingut petits problemes per adaptar-se a dormir a l'escola, possiblement a causa de l'horari de la feina dels pares.

Hem donat importància a tenir referències visuals xineses, com ara un calendari, motius de decoració que s'utilitzen en els restaurants xinesos, cartells, contes i nines d'infants de diferents ètnies, i també música xinesa.

La utilització de l'àlbum de fotografies amb imatges de les seves famílies acompanyades d'algunes paraules en xinès, escrites pels pares, ens han permès familiaritzar-nos amb la seva escriptura.

Arran de les converses col·lectives centrades en els esdeveniments i interessos de la Xing i en Wei Jian hem pogut parlar d'elements propis de la Xina amb tots els companys del grup. Això ens ha facilitat conèixer com se celebra l'entrada de l'any a la Xina, alhora que hem observat en les imatges la fas-

tuositat dels dracs i les ornamentacions, la qual cosa ens ha permès trobar similituds amb el nostre drac de Sant Jordi.

També hem après a saludar-nos en xinès: hola, *ni-ja* i adéu, *sai-tie*.

Al taller de cuina, vam introduir receptes de la cultura culinària xinesa. Per completar aquesta activitat ens vam proposar fer una sortida al barri per conèixer el restaurant on treballen els pares d'aquests infants.

Les dues famílies han col·laborat i participat amb l'aportació d'aspectes de la seva cultura i s'han interessat per conèixer els nostres costums i tradicions populars. Des de començament de curs, els vam parlar dels projectes de treball

que podríem elaborar si estaven d'acord en explicar-nos i aportar-nos alguns materials. Van mostrar força entusiasme i s'han

produït força intercanvis d'idees i materials.

Les altres famílies del grup han acollit de bon grat les activitats que s'han dut a terme





Diputació
de Barcelona
Àrea d'Educació

Oferta de seminaris per als mesos de gener, febrer i març de l'any 2000

Escola de la Dona

Pl. de Pere Coromines s/núm.
(Drassanes amb Nou de la Rbla)
08001 Barcelona
Tel. 93 443 15 13 - 93 443 15 05
Fax 93 443 13 12

NOM

Cuina per a infants. 10h.
La cuina de l'arròs. 10h.
Cuina mediterrània i nord-africana. 15h.
The language of art. 30h.
Serigrafia. 30h.

RESUM

Diversos plats, atractius i variats adequats per als nens
Per conèixer la cuina de l'arròs: arrossos de paella, de casola, al forn i fregits (orient)
Per aprendre a preparar plats i pastisseria d'aquesta zona i promoure el coneixement d'aquesta cultura
Interpreta diverses pintures utilitzant la llengua anglesa
Mostra la tècnica d'estampació sobre roba amb laca, metal·litzants i cotó

Centre de formació d'adults "Can Batlló"

C. Comte d'Urgell, 187
08036 Barcelona
Tel. 93 402 27 15
Fax 93 402 27 33

Creativitat en textos. 48h.
Dinamització estimulativa per a la gent gran 60h
Microsoft Office 007. 68h.
El món de la imatge: cinema, video i televisió

Adquirir tècniques per millorar la capacitat de comunicació
Mostra les necessitats de la gent gran i aporta tècniques dinamitzadores i recursos
Aporta eines per desenvolupar les diverses funcions de l'Office
Introdueix en el llenguatge dels mitjans audiovisuals

Escola d'Arts i Oficis

C. Comte d'Urgell, 187
08036 Barcelona
Tel. 93 321 90 66
Fax 93 419 00 63

Iniciació al vidre de soplet. 45h.
Restauració de paper. 45h.
Encastar. 40h.
Disseny i artesanía en l'estampació tèxtil. 44h.
Talla escultòrica en poliuretà. 30h.

Elaboració i realització de peces emprant les tècniques bàsiques del vidre de soplet
Per adquirir els coneixements teòrics i pràctics sobre la conservació i la restauració del paper.
Introducció a les diferents tècniques del clavat de pedres
Per adquirir els coneixements més bàsics tant de l'estampació artesana com de la industrialitzada.
Per adquirir els coneixements bàsics de les tècniques de construcció en poliuretà i per aplicar-lo en l'àmbit professional de l'escenografia i l'espectacle.



Titelles de pal

INFÀNCIA

Tant les bones pensades com els contes d'enguany ens apropen a una vella forma cultural: el teatre i els titelles, o millor al teatre de titelles.

Als infants del 2000, els infants del tercer mil·lenni, els de les noves tecnologies, els fascina el titella,

aquest ninot que pren vida, que convida al diàleg.

En aquestes bones pensades, es presenta un innovador clàssic: el titella de pal. La seva estructura simple permet crear múltiples formes per donar vida als personatges. Un

cor de gent animat amb un sol pal, un drac o un cocodril amb els pals que donen vida al seu cos llarg, personatges el cap dels quals se'ls estira i arronsa, tots ells participen d'aquest joc de moviments màgics.

Tant els infants de pocs mesos

com els més grans de parvulari se senten atrets per aquests ninots animats. Amb ells poden imaginar situacions o històries.

També als adults, els atrau la seva màgia. És per això que us convidem a fer-ne, i a explicar-nos-ho. ■



Jo vaig ser a classe amb el meu fill

Sembla que algú ens ha adjudicat als mestres les qüestions del *saber*, i als pares, les molt més tendres i familiars qüestions de l'*estimar*. I aquesta divisió ens ha situat en dues zones una mica

allunyades i rivals, així que de vegades la relació es pot tornar un poquet «punxosa», i sobre tot aliena als implicats més propers, els xiquets.

Potser fóra més senzill reconèixer que els pares també *saben*, i que els mestres també *estimen*, però quin risc, eh?, quina por! A qui parlaríem llavors, els mestres, de les nostres magnífiques metodologies, a qui il·lustraríem sobre les característiques psicològiques dels nens, o sobre les seues particularíssimes formes de mostrar-se als altres, o sobre tantes coses útils, i quasi, quasi «imprescindibles».

Recollim les opinions de mares i pares que han participat directament en activitats del grup d'infants del seu fill. S'inscriu dins de la relació família-escola com una proposta que enriqueix a tots els qui hi participen, alhora que obre noves vies i genera comprensió mútua. També és mostra del fet que la relació família-escola, assumida i practicada per la majoria de centres, pot tenir estils i maneres diferents de dur-se a terme.

ganes de gaudir d'una relació que veiem possible i necessària i de començar a fer camí per la vida.

Comencem aquest intent amb les aportacions d'un pare i dues mares que han vingut enguany a l'escola a regalar-nos amb la seua presència i col·laboració. De fet, és prou habitual rebre les visites de les famílies dels nens: Recorde mares que han vingut a presentar el seu bebè, a parlar del seu ofici, a fer-nos alguna demostració de teatre o de joc. Pares que ens han ensenyat a pentinar, a clavar claus, a curar ferides, a fer disfresses.

Potser seria millor fer coses junts, pares i mestres, i intentar a la vegada construir un espai d'experiència i de reflexió. Des d'ací us convidem a intervenir a favor de l'entesa, el sentit comú i les

Però, tant si vénen carregats del saber dels llibres, els treballs o les experiències, com si vénen a mostrar un gat, o a contar un conte, sempre duen amb ells dos elements essencials:

- El primer és un bon somriure, símbol de la seua actitud oberta, acollidora, disponible, de la seua estimació.
- I l'altre és un poc de tremolor i nerviosisme, que, al principi em semblava inexplicable, i ara ja vaig entenent més. Ficar-se davant d'un grup, amb altes expectatives i que es coneix relativament poc com a col·lectiu organitzat altera qualsevol. Si, a més a més, el fill o la filla demanen «un bon paper» amb la cara emocionada i anhelant, la cosa es complica.

Un moment un poc difícil, sí, però atractiu, entranyable i curiós. Com aquests que contenen ara alguns dels protagonistes.

M. Carmen Díez ■

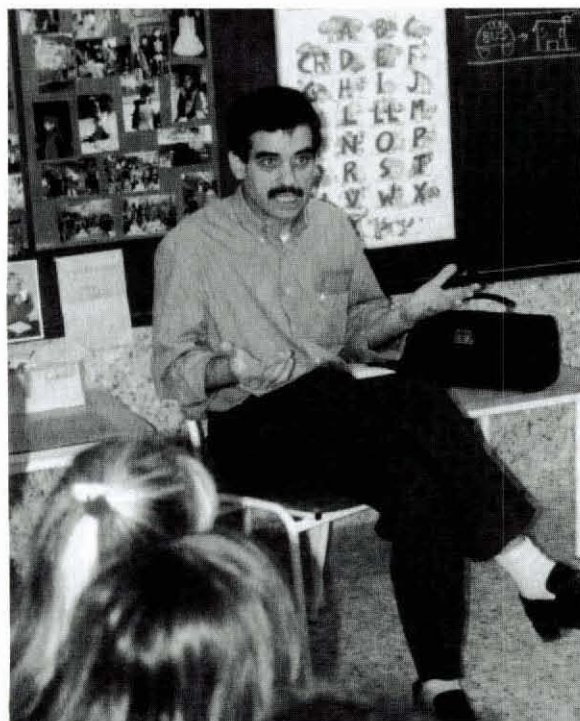


Les formes i el fons

La M. Carmen, la mestra dels Elefants, organitza a classe tallers per als seus alumnes de cinc i sis

anys. Un tipus de taller consisteix a fer venir a classe algun pare o alguna mare perquè expliqui el seu treball, o bé una afició o una habilitat. A mi, em va tocar parlar en un taller que vam acordar d'anomenar *El metge de família*.

El taller tenia un doble objectiu. L'explícit, que és familiaritzar una mica més els infants amb la figura del metge, i l'implícit, intentar que s'interessin pel cos humà, tema pel qual aquest any no estaven gens motivats. Han revisat i estudiat temes diversos, com els dinosaures, els óssos panda, les estrelles, però del cos humà res de res. D'aquí va venir que entre la M. Carmen i jo féssim aquesta proposta de taller per veure si així s'interessaven pel cos serrà que tots tenim i desitjaven conèixer-lo millor (cosa que no va succeir).



Les formes

A les 10 del matí entro a classe. Estan tots asseguts, formant un semicercle, sobre de les taules corregudes que habitualment els serveixen de pupitres, amb els peus al damunt dels bancs, també correguts, que habitualment els serveixen de seients. Ai, si el meu mestre aixequés el cap!

Jo ocupo la part del semicercle on no hi ha infants: hi ha una cadira i una taula per a mi. Estan seriosos, però distesos; se'ls veu inquiets, però segurs en el seu paper. Em passa pel cap que deuen pensar. «Aquest en deu saber molt, del seu tema, però aquesta és la nostra classe.» Se'ls nota una curiositat continguda i les ganes de començar. Els miro i sento que són preciosos, per dintre i per fora. Per fora, tots els infants, si els mires bé, són preciosos. Per dintre, el seu somriure i la seva seriositat transllueixen un interior ple de coses boniques.

Els saludo, em presento i comencem.

La setmana anterior, la M. Carmen ha anotat una sèrie de qüestions que ells havien plantejat per comentar durant la sessió. I comencen les

preguntes. N'hi ha, com en els col·loquis amb gent adulta, de tota mena: interessants i corrents, clares i confuses, per saber i per quedar bé. I, sobretot, ràpidament deriven cap a allò que els interessa en aquest moment, tant si té a veure amb el metge de família com si no. El seu interès sempre va al davant, com és lògic.

El fons

Vull reflectir ara no el contingut detallat del que va passar al taller, sinó les meves reflexions sorgides a partir de la meva participació, com a adult i com a pare, davant d'una audiència tan especial.

Des de la meua cadira els miro i em sento emocionat, content. No sóc un «xerrador» professional, tot i que faig algunes xerrades a gent adulta durant l'any; i en aquesta em noto particularment feliç.

Són infants que creixen en edat, en sentiments, en intel·ligència. Veure'ls créixer en edat i alçada ens omple de satisfacció, és bonic. Però veure el creixement de la intel·ligència i dels sentiments és corprenedor, sobretot dels sentiments. El seu plor i la seva tristesa, la seva alegria i el seu somriure, van perdent el to primitiu del bebè i guanyen en matisos, que corresponen a estats d'infelicitat o de felicitat, i cada vegada s'assemblen més als de les persones adultes. En aquest punt ja comences a sentir que poden ser feliços, però també desgraciats en el futur, i això et preocupa. El naixement i el desenvolupament dels seus sentiments et desvetllen, alhora, sentiments i emocions nous i torbadors.

Penso també que són aquí, a la seva escola, per educar-se o perquè «ens els eduquin». I em plantejo, però a qui pertoca l'educació dels fills? És una pregunta tòpica difícil de respondre avui, tot i que a la pràctica resulta més senzill. Amb els pares que

treballen des de les 8 del matí fins a les 8 del vespre és obvi que l'educació s'està dipositant en els avis, els mestres i els pediatres.

I se m'acut pensar què és realment educar. Podria ser que cadascú ofereixi als seus fills comportaments amb exemples (els infants aprenen allò que veuen): tolerència envers allò que és aliè, solidaritat amb les persones més mal situades, col·laboració amb els altres, sentit crític davant les coses, etc. Jo crec que educar és preparar per saber, voler i poder canviar en moltes coses en el decurs de la vida, sense modificar les expectatives de tolerància, justícia social i col·laboració per millorar aquest món.

O sia, és semblant a dir que «és millor anar de viatge que quedar-se a la posada», una invitació a viure. Una altra cosa que em pregunto és si els estem exigint que aprenguin massa i en poc temps. Dic això per una notícia que va sortir no fa gaire a la premsa. «Nens espanyols: un 8 % pateixen depressió i un 40 %, estrès.» La veritat és que, ben mirat, la notícia no té res d'estrany en els temps que corren, però no deixa de ser inquietant.

El resultat

Entre les formes i aquest fons «reflexiu» s'acaba imposant en els meus sentiments la deliciosa imatge dels infants asseguts al damunt de les taules i amb els peus sobre els bancs, les seves cares boniques i les seves mirades serioses; que badallen o es graten el cap; els seus somriures amples i sincers (de vegades, mofetes).

Així que, m'oblido de les difícils qüestions de fons i, senzillament, m'alegro d'haver vingut.

Vicent Giner



Em vaig «colar» en la visita d'un expert

Els minerals m'encanten i per a la meua amiga Nina són una autèntica passió. Aprofitant que ella anava a la classe del nostre fill Amiel i, amb l'excusa de filmar l'activitat, em vaig colar d'acompanyant. També hi havia el fill de la Nina.



Em va semblar estrany que la M. Carmen, «sempre amb els límits tan clars», ens deixés entrar a tots i també tot el material. Al cap d'un any m'he adonat que va ser ella qui ho va propiciar subtilment. Com una trama inconscient, tots vam treure de la trobada el nostre benefici emocional; els infants, encantats de tanta novetat; la Nina, parlant dels minerals a altres infants davant del seu; l'Alvano, fent el paper de posar-se al cap el casc amb la flama, cosa que produïa tanta emoció com por; la M. Carmen, contenta amb el seu regal final d'arracades amb ametista (ideat per la Nina)... Moltes alegries.

Nosaltres havíem portat diapositives i fotos sobre espeleologia, activitat que havíem practicat anteriorment, i vam portar també un llum de carbur i un casc

(amb llanterna i llum de carbur per a la flama), una càmera de vídeo, una màquina de fotografiar, etc.; el que no m'esperava és que em toqués una pregunta sorpresa, que em va acabar d'integrar en la composició de l'escena: «Tenies por de quedar penjada d'una corda, a les coves?» Va ser una pregunta que van fer els nens i que també intrigava la M. Carmen. Els vaig dir que el que tenia de vegades era una mena de vertigen. Llavors es va produir una mena de rebombori. Què era això del vertigen?; per una dècima de segon em va venir una suor freda, fins que em va sortir una resposta fàcil d'entendre: «És com un pessigolleig que comença a la panxa i puja fins al cap, i de vegades et deixa marejat».

Em sentia sorpresa i feliç perquè tots hi érem «a dintre», i fins i tot el comentari d'en José Manuel, que podia semblar fora de lloc, «a mi, el que m'interessa són els esquirols!», es va poder «recollir». La Nina el va saber entendre i integrar-lo amb la seva resposta: «Doncs mira, als esquirols els agraden els objectes brillants i en col·leccionen al cau». Després d'aquesta escena vaig saber que existia la màgia.

Durant aquesta estona, no recordo haver pensat res; va ser més aviat un festival de sentiments i d'experiències i, tot i que en realitat el meu motiu era filmar, el punt important és que em vaig sentir feliç per aquest bon moment que sempre tindrè dins del meu cor.

Aquesta manera d'incloure'ns, d'apropar la família i l'escola, i aprofitar qualsevol cosa, és la que fa que ens hi sentim tots implicats, «dintre de l'olla», i això dóna gust.

Mercedes Gálvez

Vaig anar a explicar contes als «elefants»

A casa, cada dia abans d'anar a dormir llegim contes. Comencem amb la intenció que sigui un. A vegades és mig conte (si les meves filles s'adornen abans), però altres vegades són dos o tres. Hi ha qui diu que amb aquest costum es fabriquen infants insomnes, però jo crec que explicant-los contes el que faig és obrir a poc a poc la porta perquè els entri la son i, a més a més, així puc acompanyar-les en aquest primer tram de passeig nocturn: agitant-se quan apareix la bruixa, inquietant-se quan els nens es perden al bosc, però arribant també a l'assossegament quan els petits vencen el dolent, quan els animals aconseguen els seus desitjos.

Ens trobàvem en una d'aquestes situacions quan vam llegir un conte sobre un ocell que no coneixíem: l'abellerol, amb aquest nom tan sonor i els múltiples colors que l'adornen. En acabar el conte, la meva filla Anna («elefanta») em va dir: «mare, que bonic que és!»

La sorpresa més gran va venir un dies després, al començament de la primavera, quan en sortir de casa vam veure sobre un cable elèctric uns quants abellerols maquíssims. (A vegades si no coneixes les coses no les pots veure.) Són ocells multicolors que no tenen res que envejar en el seu plomatge als ocells tropicals com els lloros, les cactus, etc. Així que, encara que a classe estaven estudiant els esquiroles, se'm va acudir compartir la nostra troballa amb els «elefants», i així ho vaig

proposar a l'«elefanta mestra», la M. Carmen, que de seguida hi va accedir, encantada, suposo, d'obrir la porta de l'escola als pares en aquesta tasca de tots d'acompanyar els fills a descobrir el món. (Jo ja sabia que altres pares i mares s'havien acostat a comunicar coses del seu coneixement.)

Doncs bé, una tarda me'n vaig anar a explicar contes als «elefants». Com que els abellerols mengen abelles i les abelles liben de les flors, entre elles de les de la sàlvia, també se'm va acudir portar-ne unes branquetes que vaig tallar del meu jardí, ple d'aquestes flors. Tots van voler olorar-ne l'aroma,



de manera que les van anar passant i ens van servir per obrir la paraula en el gran cercle en què estàvem asseguts. De sobte, molts infants van començar a explicar històries que els havien passat amb les abelles i altres cucs terrorífiques, si els havien picat o no, si picaven més les vespes o les abelles, etc. Naturalment, aquestes bestioles, les coneixien bastant bé, de manera que vaig començar a explicar el primer conte perquè coneguessin l'abellerol. També vam parlar de la sàlvia i d'algunes de les seves propietats

medicinals. La M. Carmen es preguntava sobre el possible origen del seu nom: la sàlvia, salva? Després van escenificar un conte, van escriure a la pissarra i en un paper *sàlvia* i *abellerol*, bronziren com les abelles..., en fi, en un moment van fer una pila d'activitats que la seva mestra es va treure de la màniga, i vaig quedar sorpresa de la quantitat de recursos que tenia amagats i que anaven sortint sobre la marxa. Ens ho vam passar molt bé.

Hi ha poques coses que m'alegrin més que el somriure d'un infant, però tant com aquest somriure em va alegrar veure el salt que feia en Lluís quan una mostela s'estava a punt de menjar un conill (al conte), la curiositat que mostraven en acostar el seu nassiró a la sàlvia per olorar-la i després agafar-ne cada un una branqueta, les cares d'espant i, finalment, els somriures plàcids mentre els explicava com l'abellerol travessava l'arc de Sant Martí de color en color per incorporar-los a les seves plomes. Al cap d'unes quantes setmanes, m'he trobat amb alguns «elefants» i crec que la meua visita els va agradar. La Maria em va dir: «Gràcies pels contes». La Mara que «li havien agradat molt els colors de l'abellerol» i, per últim, ja a final de curs, en Daniel ha dit que li agrada «el seu 'cole' i l'abellerol». (Quina clientela tan agraïda!) Jo, per part meua, tinc ganes de continuar buscant contes per compartir-los amb aquest grup d'humans petits i animo d'altres pares a acostar-se a aportar el que sorgeixi. Ha estat un plaer la rebuda, l'estada i el diàleg, però sobretot, veure que després em recordaven... i una cosa que per a mi no té preu: els retrats meus i els dibuixos dels abellerols tan preciosos que van fer.

Una salutació,

Victoria Pastor

Una festa major

La Festa Major és una activitat habitual del mes d'abril a l'escola Artur Martorell de Badalona. Enguany, a més del programa propi de la festa, els infants de l'escola van treballar l'obra de Joan Brossa. L'experiència ha resultat tan positiva que se'ns n'ofereix un tast.

A l'escola Artur Martorell de Badalona, celebrem la Festa Major per Sant Jordi.

Aquest dia festiu té diferents vessants. Té una part lúdica: un inici de festa amb el pregó, ball de gitanes per cursos, ball de gegants i caps grossos, exposicions, jocs –baixada d'una tírolina, recorregut en bicicletes, pescar peixos, etc.–, els castellers de Badalona, concurs de pastissos, sopar a l'aire lliure, etc. Tot, propi d'un programa de Festa Major.

I una altra part en la qual s'exposen treballs i estudis realitzats per l'ocasió per tots els infants de l'escola, on es mostra el treball continuat dels diferents cursos, tant als nens i les nenes com als pares i als mestres i es fa evident

el procés d'aprenentatge en les diferents edats.

Una d'aquestes activitats és el certamen literari que aquest any ha consistit en l'elaboració de contes. El treball ha estat reeixit i molt motivador per als infants, els quals s'ho han passat bé creant-los, elaborant-los amb diferents materials i tècniques plàstiques, escoltant-los i veient-los. Aquest cop hem tingut la sort, a més a més, de fruit de la narració de dos contes de l'Enric Larreula, a qui donem les gràcies des d'aquí.

Una altra, enguany, va ser treballar la vida i l'obra de Joan Brossa, en motiu de la seva mort, i com a homenatge, humil, a la

Aránzazu Bielsa, M. del Carme González, Gema Justo, Anna M. Megias i M. Isabel Moreno

seva trajectòria. Quan va sortir aquesta proposta tot l'equip de mestres va tenir una mica de por de tirar-ho endavant. És una obra d'una gran riquesa conceptual que no sabíem si estaria a l'abast dels infants de parvulari i primària. Definitiva-ment ho vam tirar endavant amb la incertesa de qui no sap fins on es podrà arribar, en la mesura que es proposaria als infants realitzar activitats de creació a partir de l'observació i el comentari de l'obra de l'autor.

Els resultats ens han sorprès a tots per la seva riquesa visual i conceptual.

A parvulari, les mestres ens vam plantejar, un cop revisada l'obra de Brossa, com dur a terme aquest treball. I vam pensar un marc teòric que donés sentit a les activitats que anàvem a proposar

als nens i les nenes. Això suscità un debat entre nosaltres entorn dels aprenentatges dels infants i la manera com descobreixen el món de la cultura.

En aquestes edats, a més d'escoltar i veure, els és fonamental poder tocar i ser protagonistes de l'acció, experimentar i descobrir amb tot el cos i el pensament en una acció coherent i coordinada.

Després del debat vam decidir presentar a Joan Brossa com un poeta a qui agradava jugar quan feia les seves poesies i dir les coses d'una manera divertida i original. Així va ser com donar la paraula als infants i vam escoltar el que ells pensaven, després de conèixer l'obra de l'autor.

Aquestes van ser les propostes dels nens i les nenes per guarnir el parvulari:

Els infants de 3 anys:

- Estampar mans i peus per guarnir terres i parets.
- Fer la inicial del seu nom.
- Fer el seu nom amb diferents formes, grandàries i colors.

Els infants de 4 anys:

- Fer la inicial del seu nom amb paper d'alumini.
- Fer lletres amb boles de paper de seda.
- Encadenar lletres fent mòbils.
- Escriure les lletres del seu nom de diferents mides i colors i refer-lo jugant amb la disposició de les lletres al paper.
- Confegir noms amb coses que s'assemblin a les lletres.
- Retallar lletres per guarnir el terra.

Els infants de 5 anys:

- Confegir frases fent les lletres amb materials diversos: pots, pals, suros, cartrons, llanes, xapes, escuradents, etc.
- Fer lletres amb material divers: paper de diari, cartró, ceres, retoladors, pintures.
- Fer lletres gegants: per a les portes la lletra H i per a les finestres la lletra O i per a la terrassa les lletres de l'escola: A. M.
- Fer mòbils de lletres de diferents grandàries, materials i formes.



Lletres al sostre, lletres gegants, Brossa de cap a peus.



- Fer camins de lletres en moviment.

D'aquestes propostes dels nens, en vam dur a terme algunes que vàrem triar entre tots. Al grup de tres anys les activitats van ser molt més orientades que als grups de quatre i cinc.

També els vam ensenyar algun poema visual de Brossa i es van sorprendre en descobrir algunes de les seves idees.

Ens hem adonat que les seves propostes han estat d'acord amb seus interessos i han utilitzat tècniques de plàstica molt diverses per experimentar i crear.

Dels objectius que ens vam proposar, descobrir l'autor, treballar les capacitats creatives, jugar amb les lletres i els mots, decorar l'ambient de l'escola amb les seves creacions, respectar les decisions preses conjuntament, tenir cura del propi treball i el dels companys, etc., n'hem quedat satisfetes, perquè han après moltes coses no previstes, com a comprendre els significats visuals de l'exposició col·lectiva, interpretar imatges, icones de l'entorn proper, etc.

Per tot això us traspassem aquesta experiència, que ens ha semblat molt positiva. ■

Per tot coixí els llibres

Parlem dels àlbums, un dels angles del triangle que formen els llibres, la lectura i els lectors. I així ens endinsem per un càlid recorregut que interroga sobre el que entenem per llibre, entra en la lectura, dobla per la lectura de la imatge i arriba al gust per compartir. Aquí descansa sobre un coixí de complicitat entre adults i infants, en el qual el llibre serveix d'estímul i el temps, de bressol.

Roser Ros i Vilanova

Què és un llibre?

–Què és, per a tu, el llibre? –s'aventura a preguntar mestre Tal a mestre Qual.

–Per a mi, el llibre –s'arrisca a respondre

mestre Qual a mestre Tal –és un *objecte cultural*, moltes vegades magnífic i bell (pregunteu-ho, sinó, als que els col·leccionen!) que fins fa ben poc ha estat l'encarregat d'obrir-nos les portes a determinats àmbits de la cultura, privilegi que ara comparteix amb les pantalles del cinema, la televisió i els ordinadors.

–Per a mi, en canvi –fa mestre Tal que, com que ha fet la pregunta, tenia, de fet, la resposta ben a punt– el llibre és un conjunt de fulls impresos que formen un tot amb la voluntat de presentar un producte acabat, arrodonit.

–Això que un llibre és un producte acabat només ho poden jutjar els lectors! –fa interrompent amb vehemència mestre Qual l'afirmació del seu interlocutor.

Vet aquí algunes reflexions sobre un triangle, crec, ple d'interès: els llibres, la lectura, els lectors. Però no sobre un llibre qualsevol ni sobre tots els llibres, sinó sobre els àlbums, nom també amb què s'identifiquen els llibres il·lustrats. Però tampoc sobre una lectura qualsevol, sinó la lectura de la imatge. I tampoc sobre un lector qualsevol, sinó l'infant que encara no sap de lletra, en companyia de l'adult.

Els llibres que exemplifiquen les reflexions, crec, compleixen els requisits necessaris per produir els efectes buscats, pels lectors i les maneres de llegir nascudes a redós de situacions determinades. Aquestes reflexions tenen per objectiu plantejar certes maneres de fer per tal que els llibres esdevinguin, en la vida dels infants i els grans, alguna cosa més que uns companys de viatge, un coixí. Una presència discreta, però necessària.

–I com poden judicar si l'objectiu ha estat aconseguit o no? –insisteix mestre Tal, visiblement molest per la interrupció.

–A través de la lectura, és clar! –afirma, aquest cop sense dubtar, mestre Qual.

–Així, doncs, llibre i lectura són dos substantius inseparables, indissolubles? –pregunta amb tota la intenció mestre Tal.

–Oi tant! És que potser us penseu que els llibres són objectes culturals fets per ser col·leccionats i prou? –pregunta a tall de conclusió mestre Qual.

Mentre s'esdevenen aquests fets, passa per aquells verals en Pasqual que, en sentir les sàvies disquisicions de mestre Tal i mestre Qual, es retira tot dient-se a si mateix:

–Vaja! I pensar que jo tinc per tot coixí un llibre!

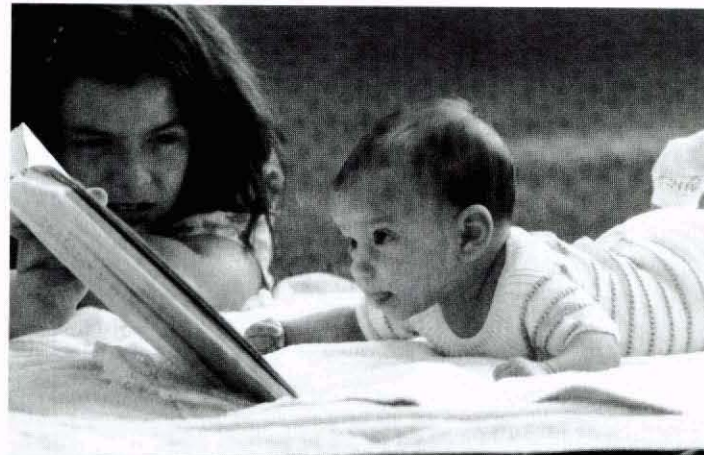
Elogi i diversitat de la lectura

La lectura o, el que és el mateix, la potestat de llegir, ens capacita per descodificar el contingut que s'amaga a l'interior d'un llibre. Però és



FOTO: CHARO DORADO, «Tardex, a El placer de leer».

*Arriscar-se a fer de nou el primers passos,
a tall d'aprenents o d'acompanyants,
esdevenir còmplices en la descoberta conjunta
dels llibres, quin plaer!*



clar que, per tal de ser capaços de gaudir de la lectura o, el que és el mateix, per practicar aquesta acció que ens permet viatjar mentalment, algú ens ha d'haver ajudat a fer les primeres passes pel sovint difícil i gairebé sempre complex camí de la descodificació i comprensió d'allò que és escrit.

Això no obstant, malgrat que tots els qui practiquem la lectura hem passat per una disciplina que ens ha acreditat com a lectors fets i drets, no podem pas ocultar un fet magnífic: i és que, afortunadament, cada lector posseeix una capacitat personal que li permet enfrontar-se a la descodificació del llibre establint els seus propis itineraris. Per exemple, quan ens cau a les mans un llibre d'assaig solem encetar-lo per l'índex, segurs que així podrem emprendre'n la lectura pel capítol que més ens interessa. I que no és desordenada i personal la forma com enfilem la lectura d'un llibre de poemes? I si aquesta manera de fer és ben usual en la poesia, també pot ser aplicada a alguna novel·la o altra (com ara *Rayuela* de Cortázar que fou concebuda expressament així).

Però quan els lectors més menuts de tots es disposen a fer-se seus els llibres, llavors pla!, si en podem veure d'itineraris personals, de maneres diferents d'apropiar-se d'un llibre! De fet, un infant no necessita començar per allò que el món dels adults hem acordat reconèixer com a «començament» d'un llibre, ni tampoc se sent especialment marejat si obre un llibre de cap per avall. Tant en una situació com en l'altra es troba magníficament ben situat per exercir l'ofici de lector. Sobretot si en té ganes i no té cap adult al costat que li digui una vegada i una altra:

—No, així no es fa! —i carregat de bona fe, li col·loca en la posició tinguda per políticament «correcta».

Uns llibres «particulars»: els àlbums

I si diversa pot ser la manera de practicar la lectura, no podem pas amagar que també, de llibres, n'hi ha de ben diversos. De fet, aquests objectes culturals pertanyen a una família antiga que és, a la vegada llarga, àmplia i variada.

Però ara dedicarem la nostra atenció a una branca de la família dels llibres una mica particular. Es tracta d'obres pensades especialment per a un públic menut i que es diferencien de la resta de llibres per la quantitat i la qualitat de les seves il·lustracions. Són objectes culturals bastant jovejans (vista la seva recent arribada al món de l'edició) i popularment se'ls coneix sota el nom d'àlbums.¹

En conjunt, els textos i els dibuixos dels àlbums presenten històries que recreen unes situacions protagonitzades per uns personatges o objectes propers al públic al qual s'adrecen, com ara *¡Adiós pequeño!* de Janet i Allan AHLBERG, Madrid Altea, 1990.

Aquests llibres deuen la seva ben merecida fama per la voluntat que tenen de fer viure la literatura de manera que aquesta deixi la seva empremta en l'esfera de la sensibilitat del lector i això tant pel que fa als arguments com a les seves imatges, com passa amb *Adivina cuánto te quiero* de Sam MCBRATNEY i Anita JERAM, Madrid: Kókinos, 1995.

Aquests llibres de vegades vehiculen històries amb un veritable argument, com ara *Helico i l'o-*

cell d'André DAHAN, Barcelona: Destino, 1988. Altres vegades, però, no tenen sinó la intenció de fer arribar als seus lectors paraules ben sonants i rimades. És el cas de *Dit a dit fan deu* de Jordi VINYES, Barcelona: La Galera, 1989.

Hi ha àlbums que no sempre presenten el seu guió per escrit, però ningú no dubta de la seva existència, altrament no podrien presentar-se davant el públic lector com un tot coherent i sòlid. Per exemple, *El globito rojo* de Iela MARI, Barcelona: Lumen, 1996.

És més, en els bons llibres d'aquesta mena es pot veure com guió i imatges conviuen en franca companyonia (i no en competitivitat!) a les seves planes, com ara *Ab!* de Josse GOFFIN, Barcelona: MSV, 1991.

Passejar per les pàgines dels àlbums

Quan un lector passeja o s'endinsa per les planes d'un àlbum practica allò que se'n diu "la lectura de la imatge". I mentre ho fa, duu a terme un exercici mental de primer ordre que requereix un procés molt elaborat.

En efecte, quan un lector llegeix les imatges que té davant dels ulls, està posant en marxa un finíssim treball de descodificació i interpretació. Aquesta acció doblement complexa (la descodificació i la interpretació) recau damunt d'unes imatges que, al seu torn, no són sinó la representació d'una realitat feta pel creador dels dibuixos. Així, l'acció de descodificació del lector es produeix sobre unes imatges que no reflecteixen la realitat que l'envolta i que ell és capaç de percebre amb les seves observacions directes i les seves

vivències, sinó que són, en elles mateixes, una convenció.

Més enllà de l'estil de les il·lustracions, més enllà també de la grandària i la manera com han estat fetes i reproduïdes, el que veritablement importa aquí és que el lector sigui capaç (i vulgui fer-ho!) de donar un significat a les imatges i, a la vegada, s'hi reconegui. És a dir, que l'infant es presti al joc de la descodificació i trobi, en algunes de les situacions o en alguns dels personatges presents al llibre, alguna cosa, algun element que li recordi, que li faci pensar en les coses que l'envolten i que li passen. Com es pot veure, perquè això passi realment, es requereix un esforç intens de concentració (cal estar atents a allò que els nostres ulls veuen) i de desdoblament (cal reconèixer en allò que es veu allò que hi ha veritablement i allò altre que ens suggereix el que ens ha passat).

En el transcurs del procés de lectura de la imatge, l'infant se serveix del gest (prem fortament el dit damunt del dibuix que acaba d'identificar) i, posteriorment, de la paraula (dóna nom a l'objecte identificat, cosa que vol dir fer-se'l seu). Es teixeix així tot un món de relacions, conceptualitzacions, enumeracions, que van a parar directament a l'intel·lecte del lector, que, com hem pogut veure, posa en marxa un munt d'operacions mentals complexes que li permeten ampliar i enriquir la pròpia experiència així, i també encarar el procés de fer-se gran.²

Compartir en la més estricta complicitat

Ah, si els adults que tenim relacions amb els infants (per raons de parentesc o professio-

FOTO: ALEJANDRO DEL MAZO VIVAR, «El descanso», a *El placer de leer*.*Un llibre per coixí.*

nals) creguéssim en la bondat dels coixins fets de llibres! Ah, si sabéssim apreciar de quina manera aquest coixí els augmenta el poder del llenguatge! Ah, si fóssim capaços de veure com un coixí fet de llibres és capaç d'enriquir la capacitat de comunicació d'un infant! Si no ignoréssim tot això, ens afanyaríem a procurar-los coixins d'aquesta mena! Oi més, qui sap si, sabent això, els més agosarats d'entre nosal-

tres acabaríem demanant un raconet d'aquest coixí, per petit que fos, disposats, això sí, a compartir-lo amb l'infant! I és que, personalment, no conec cap adult disposat a renunciar a posar el seu granet de sorra en el desvetllament sempre creixent, sempre sorprenent de les capacitats comunicatives de l'infant.

És més, cada cop som més els adults disposats a fer el que sigui per compartir, en la més

estricta complicitat, un coixí fet de llibres en companyia d'un menut. Tot i ser tan ganàpies, som molts els qui ens arrisquem a fer de nou els primers passos (o a recórrer-los de cap i de nou), a tall d'aprenents o d'acompanyants, en el suggerent món de la descoberta conjunta dels llibres. I si els infants ens ho permeten, és a dir, si ens veuen que ens hi apropem de manera honesta i amb el cor net, podem arribar a esdevenir-ne còmplices, envoltats per sempre més d'un subtil, però sòlid, teixit fet de vivències conjuntes i paraules compartides.

Vet aquí el veritable repte: apropar-se a l'infant a través del llibre amb l'objectiu de convertir-lo i convertir-nos en veritables gormands de la literatura dels àlbums i els llibres. I és clar que en aquest procés d'aprenentatge no podem ni hem de renunciar al nostre paper d'adults. Cosa que tindrem ocasió de demostrar en moltes ocasions. Per exemple: som capaços de suggerir fils narratius per explicar un llibre a un infant, però, a la vegada, ens mostrem veritablement respectuosos i disposats a escoltar les explicacions que ens ofereix l'infant?; sabem distingir quan és que un infant està veritablement interessat a conèixer un llibre a fons o simplement el vol fullejar?; sabem captar quan un menut vol estar sol amb un llibre o es vol sentir acompanyat per nosaltres?; sabem suscitar converses «serioses» sobre el tema que presenta un llibre determinat?; estem disposats a aprendre a saber l'opinió dels menuts sobre els llibres i interessar-nos per aquells que consideren «interessants»?; som capaços de suggerir lectures d'acord amb allò que creiem que necessita l'infant en un moment precís?, i també —per

què no?— tenim prou senderi per reconèixer quan l'infant ja en té prou, de llibres?

Quan això s'esdevé una vegada i una altra, ja podem estar segurs que entre infant i adult hi ha un veritable bany de comunicació i llenguatge que els uneix! S'ha creat entre ells un llaç indestructible segellat pels llibres!

El cert és que, gràcies al naixement del llibre infantil i, sobretot, amb l'arribada dels àlbums, s'ha produït una inversió de la situació pròpia d'èpoques passades. Temps era temps, foren els infants qui es feren seus alguns dels llibres que en un principi anaven adreçats als adults,³ mentre que ara som els adults qui fem el nas dins dels llibres que els són expressament destinats, amb l'esperança que ens permetin gaudir una estoneta d'uns productes il·lustrats, seqüenciats i manufacturats, a cops, amb una cura i qualitat tan elevada que no tenen res a envejar als manuscrits que es confeccionaven a les abadies a l'Edat Mitjana. Posem un exemple, un d'entre els molts que es podrien citar *El regal* de Gabriela KESELMAN, Barcelona: La Galera, 1996.

Ara bé, per fer realitat això de compartir en la més estricta complicitat cal assegurar la presència d'almenys dos factors:

- El primer, que els grans estiguem disposats a dedicar un temps a la lectura conjunta tot considerant que l'estona passada dins un llibre en companyia d'un infant no és, ni de bon tros, un temps perdut sinó un temps guanyat per a la comunicació.
- El segon, que hi ha llibres capaços de comunicar i suscitar sentiments tant als infants com als grans i que tinguem maneres de conèixer la seva existència.

De l'existència del primer factor en som responsables els adults que convivim amb infants. En canvi, la responsabilitat del segon factor la compartim nosaltres, els adults que ens relacionem amb els infants, amb els editors, llibreters, bibliotecaris, mestres, etc.

Exemple: infant i adult en la complicitat

La primera vegada que en Raül va venir per mirar llibres en companyia de la seva mare no deia res. Es limitava a escollir llibres, com qui juga a la gallina cega, que volia que sa mare li expliqués i ella, sa mare, obeïa cegament als seus desigs. Però a partir de la segona vegada, en Raül ja va començar a mostrar les seves preferències per dos llibres, sempre els mateixos, *Les cabretes i el llop* (Barcelona: La Galera, 1993) i *Pequeño Cowboy*, de Sue HEAP (Madrid: Kókinos, 1997). Aquell infant, als seus quatre anys, volia compartir el temps de llegir que li dedicava sa mare amb dos llibres que l'omplien de goig i seguretat. De la rondalla d'*Els set cabridets* en Raül apreciava especialment l'estrofeta que repeteix el llop cada vegada que vol entrar a casa dels cabridets, i cada cop que s'arribava a aquest moment, exigia de compartir amb sa mare la recitació (darrerament la recitació l'ha dut a fer-ne una cantarella que ben aviat esdevindrà cançó!). Pel que fa al segon llibre, ara, cada vegada que en Raül el dona a la mare perquè li llegeixi, li demana que el mantingui obert sobre la falda perquè així, mentre ella es disposa a llegir-ne els textos, ell va ullant-ne les il·lustracions. A més a més, darrerament ha incorporat una nova modalitat a la lectura que fa sa

mare; li demana que calli un tros que ell ha escollit i juga a dir-lo ell: mentre fa això, passa el dit per damunt les lletres (com fa sa mare) i repeteix el tros que ell ha escollit, que és, ben segur un dels que més li agraden. Setmana rere setmana. Sembla que en Raül comença a apreciar quin pa hi donen, quan es té per tot coixí dos llibres. ■

Bibliografia recomanada

Articles

- DURAN, T.: «El llibre i l'infant abans dels sis anys», a *INFÀNCIA* núm. 2, pàg. 24-28.
- DURAND, M.: «Llibres abans de llegir», a *INFÀNCIA* núm. 20, pàg. 8-12.
- ESCARDÓ, M.: «Bebeteca o quan la lectura és mirar i escoltar», a *INFÀNCIA* núm. 77, pàg. 25-28.
- ESCARPIT, D.: «De la imatge al text», a *INFÀNCIA* núm. 17, pàg. 6-12.
- OLLÉ, M.A.: «Mirar sants», a *INFÀNCIA* núm. 97, pàg. 8-11.
- PATTE, G.: «El temps d'un conte. Viatge amb l'oncle elefant», a *INFÀNCIA* núm. 45, pàg. 24-30.
- ROS, R.: «De veus, de llibres i de complicitats entre menuts i adults», a *Escola catalana*, núm. 295, pàg. 26-32.

Llibres

- DELAHAIE, P.: *Cómo habituar al niño a leer*, Barcelona: Medici, 1998.
- DURAN, T., i R. ROS: *Primeres literatures, llegir abans de saber llegir*, Barcelona: Pirene-La Galera, 1998.
- VALRIU, C.: *Història de la literatura infantil i juvenil catalana*, Barcelona: Pirene, 1994.

Notes

1. Vegeu Caterina VALRIU: *Història de la literatura infantil i juvenil catalana*, op. cit., pàg. 195.
2. Per aprofundir més aquests aspectes, vegeu Teresa DURAN i Roser ROS: *Primeres literatures, llegir abans de saber llegir*, op. cit., especialment el capítol III, «Quan llegir és comprendre la representació», pàg. 82-92.
3. Vegeu Paul HAZARD: *Los libros, los niños y los hombres*, Barcelona: Juventud, 1950, pàg. 88-100.

El joc no és un joc

Amb el joc no s'hi val a jugar: és un afer molt seriós. Perquè per mitjà del joc, l'infant explora i interpreta el món que l'envolta. Mentre juga es coneix a si mateix i la manera de relacionar-se amb l'entorn. Gràcies al joc l'infant s'expressa i experimenta sense desorganitzar-se, perquè en el joc pot avançar pausadament, tenint el control de la situació.

Joan Carles Alba

La paradoxal negació del títol amaga, conté, el diferent sentit que la paraula joc pot adquirir: el que representa el joc per a l'infant i el que els adults sovint atribueixen a aquesta activi-

tat. Reprenent la frase que ha donat inici a aquest escrit, «el joc no és un joc», podríem dir que el joc de què parlarem és quelcom més que una activitat trivial, secundària, obvia, un passatemps, tal com sembla apuntar la segona noció de joc. Això vol dir reflexionar al voltant d'una cosa prou seriosa, fonamental i transcendental per a l'home. Tant, que l'evolució, el desenvolupament, el creixement i la maduració pot dependre considerablement de la seva manifestació i possibilitat d'expressió.

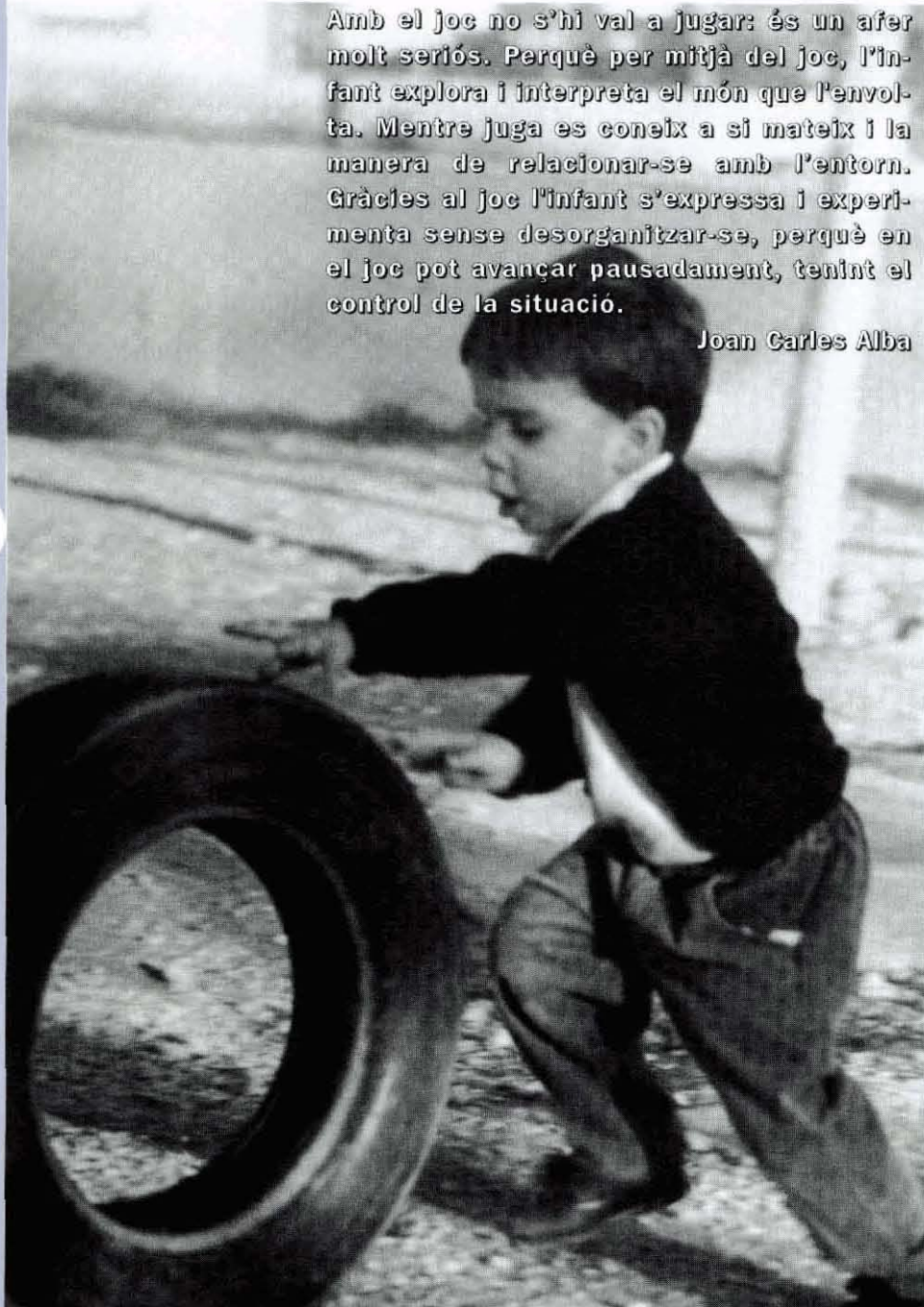
Podríem dir que el joc és la forma que té el nen de conèixer el món que l'envolta i de conèixer-se a si mateix i la manera peculiar que té de relacionar-se amb aquest món. D'aquesta noció es desprèn que el joc és el mètode per excel·lència dels humans per aprendre i conèixer. I dic humans perquè inclou tant el nen des que neix i es fa gran com el científic que juga (experimenta) amb les variables per descobrir espais nous, ocults al seu coneixement. I amb el producte d'aquesta activitat, l'investigador, el nen i el científic, es prepara per fer el salt que representa l'aplicació d'aquestes experiències en el futur, fora del «laboratori», a la realitat quotidiana i fora de la infantesa, a la vida adulta.

Així que, a qualsevol edat el joc és, de fet, una activitat bàsica necessària i important que aporta beneficis i progrés, com ja hem dit.

I d'aquesta manera ho solen entendre els pares que, intuïtivament, no només permeten, sinó que faciliten que els fills tinguin oportunitat de jugar.

El nen, un explorador

El nen neix amb una tendència natural, imprescindible per sobreviure, a explorar; tant pel que fa referència a tot el que hi ha al seu abast com pel que té a veure amb ell mateix. Explorant, el nen coneix progressivament el funcionament i l'ús dels objectes que l'envolten i de les persones amb qui es relaciona. D'aquesta manera el nen es construeix, és a dir, es va coneixent. Va veient fins on pot arribar. Què pot fer i què no pot fer. Es tracta d'un mateix procés. En contacte amb la realitat el nen i tot allò que no és ell van adquirint uns límits i unes característiques



que li permetran conèixer-se a si mateix i conèixer el món per poder conduir-se per ell al llarg de la seva vida.

El nen descobreix quines coses cremen, quines punxen, quines són suaus, quines fredes, com mantenir l'equilibri i com agafar la forquilla; com saltar, mesurar; interessar-se i preguntar per l'aigua, la llum, els avions, i moltes altres coses. Va descobrint quan, com, per què la mare l'agafa, li dóna el pit, s'enfada, li somriu; i com se sent ell davant de tots aquests fets.

Potser la nostra preocupació hauria de ser, en general, donar als nens totes les oportunitats possibles de moure's lliurement i d'aprofitar la seva tendència a explorar i fer les coses. D'aquesta manera aferma les seves competències i la seva autonomia creixent.

L'home i els altres animals, juguen?

Sempre s'ha parlat de la major indefensió del bebè, però també de la major capacitat per aprendre respecte a qualsevol altra espècie. En general, com més indefensos i dependents de la cura dels seus pares són els petits d'una espècie animal, més adaptables i millor aprenen de l'experiència individual que modula la seva dotació natural. Així, doncs, ben diferent serà el procés de creixement en un rèptil, en un ocell o en un orangutan. Dins del món animal trobem moltes diferències que ens poden ajudar a pensar sobre la infantesa humana i, en concret, sobre el tema que ens ocupa. Per exemple, els animals que poden aprendre més, són també aquells que més juguen. Fins i tot podem pensar-ho en termes de la nostra relació i interacció amb aquests diferents animals. Pensem breument com és de diferent el contacte amb un gos o un dofí (per posar un exemple proper i emblemàtic dins del món animal), o amb una gallina, o una formiga, aquestes últimes molt lligades i determinades per l'estretor dels seus instints. I, per descomptat, les possibilitats de jugar amb cadascun dels animals citats abans. Així és que podríem concloure, transposant aquestes idees a l'home, que els animals que juguen guanyen en saviesa individual.

Transcriuré un paràgraf de Susan Isaacs que mostra de manera divertida el paper del joc en l'evolució de cada espècie: «El be petit salta, però només per un breu lapse de temps i aviat entra en la ximpleria ovel·lenca. En canvi, el gatet segueix jugant i s'obre camí pel món amb les seves

urpes i morro entremaliats quan ja, per la seva grandària i edat, podríem esperar una maduresa sòbria. Les mones, aquests animals que tant s'assemblen a nosaltres, se'ns assemblen en el desig de mantenir la voluntat de jugar encara a la maduresa, però cap animal jove juga tan lliurement, amb tanta inventiva i durant tant de temps, com els nens». Afegeix molt encertadament, crec jo, que aquells que han observat el joc dels nens l'han considerat un mitjà de la natura per a l'educació individual.

El joc, guardià de la vida

A l'igual que el somni té cura del nostre descans diari i ofereix la possibilitat de jugar i pair les experiències viscudes al llarg del dia, el joc seria aquest laboratori que permet captar el món desconegut en condicions controlables, sense posar en risc la vida de l'individu. Un lloc de descans (on no hi ha exigències) per a l'individu en la tasca diària de viure; espai que permet que el nen explori allò que crema sense el perill de cremar-se, allò que punxa sense fer-se un mal irreparable; que explori el que passa quan llença una pilota, si retorna en xocar contra la paret o no. En Marc llença lluny la pilota sense que retorni, malgrat els seus desitjos que sigui així. S'empipa molt, s'aixeca i va a buscar-la per tornar a llençar-la i veure si aquesta vegada li fa cas. Sorgeix la rabieta perquè la pilota no li fa cas, no fa el que ell desitja. En Marc amb aquest joc està aprenent moltes coses. Primer, que les coses no sols depenen del que ell desitja, que fugen del seu control; en aquest cas la pilota tornarà si amb les successives repeticions desenvolupa la destresa de fer rebotar la pilota contra la paret. Segon, experimenta la frustració i l'empipament com a resultat del fracàs en els objectius del seu joc. També aprendrà que si una vegada no li surt bé, ho ha de tornar a intentar, observarà com és de constant i els resultats de ser-ho. Aquest és l'espai o el territori del joc, que permet al nen conèixer allò que hi ha a fora i el que hi ha a dins, com hem dit.

Voldria destacar especialment –perquè crec que aquesta és una de les funcions primordials del joc, que podria delimitar el camí cap a la salut i el progrés del que seria el camí cap a un desenvolupament més problemàtic, amb més entrebancs– que el joc permet al nen fer conviure –i s'hi troba lluitant al llarg del seu desenvolupament– la manera com fun-

cionen les coses i acceptar-ho, i, d'altra banda, la voluntat d'infringir aquestes regles, de subjugar-les als seus desitjos.

Aquest transcendental i difícil pas només portarà progrés en la mesura que es pugui anar provant en condicions controlades, que és el que ofereix el joc.

El procés al qual serveix el joc consisteix a permetre al nen que es vagi desencantant de la primitiva idea que ell ho pot tot, sense negar-li la possibilitat de mantenir aquesta il·lusió. En el joc, aquesta il·lusió es posa a prova, el nen experimenta amb els límits que diàriament li imposa la realitat en tots els àmbits, des de fins on pot moure els braços, les cames, fins on suporta l'espera per menjar, fins a com i per què es comporta el pare, la mare, per què treballen i per què no poden comportar-se d'una altra manera, etc. És a dir, que el joc seria aquesta zona, com hem dit, on el nen pot experimentar a la vegada, sense desorganitzar-se, els límits que troba a la realitat i la conseqüent frustració (no pot estar-se sense menjar, necessita dormir, es cansa, no pot travessar les portes, les parets, etc.) davant la idea que ho pot fer tot, que s'atreveix amb qualsevol cosa, i en canvi li hem d'estar dient que ell no pot fer això o allò altre perquè pot prendre mal, etc. En el joc el nen exercita aquest trànsit d'una forma pausada, controlada, no tràgica, tenint el control de la situació.

El nadó, juga?

A l'inici de la vida del bebè podríem dir que el ventall d'activitats que duu a terme són limitades, però totes transcendents. El que veiem és que bàsicament dedica el seu temps a tot allò que té a veure amb l'alimentació i el dormir. Però hi ha moments durant els quals no dorm ni menja. Llavors ens preguntem que passa durant aquests intervals de temps, si fa quelcom diferent del que fa quan mama o dorm. Durant les primeres setmanes de vida el món del bebè gira entorn dels sentiments, de sentir, de percebre pels sentits. Diguem que el seu interès no està posat en com, quan, per què, etc., dels fets i de les coses que l'envolten, sinó pel que està sentint, per l'emoció, pel que evoquen en ell. La seva existència està centrada en aquest aspecte, també present en els adults, que en presideixen el comportament. El seu joc cerca aquestes emocions, juga amb el goig i el risc, amb l'espant del món per conèixer sense para-

litzar-se. Les emocions guien els seus descobriments, els seus moviments, les seves relacions. Sota els colors dels sentiments el bebè explora i identifica els sons, les diferents llums, les seves extremitats. Toca i llepa. El nen té la mateixa reacció que podem tenir nosaltres quan durant un viatge ens trobem davant d'un paisatge desconegut, on tot és nou; amb la impressió que només podem articular les paraules: «Que bonic, preciós, emocionant...»; com si els sentiments ens embotissin, aclaparessin i inundessin de tal manera que només es pot sentir i res més. No es pot pensar, parlar, escoltar; tot el que trobem i tot el que cerquem és gaudir, sentir, evocar paisatges interns reviscuts i reelaborats no sabem quan.

A en Miquel (de tres mesos) se li apropa la mare, el mira, li somriu, el saluda amb un «hola» llarg i melodiós, i li diu amb el mateix to: «Què fa en Miquel, amb els ulls tan oberts, movent així els braços?»

És obvi que en Miquel no entén el significat de totes aquestes paraules, ni tan sols sap si són paraules, sons, imatges o sensacions tàctils. No pot destriar l'origen d'aquests estímuls. El que sí que detecta és l'afecte amb què la mare el tracta i se li dirigeix quan acaba de despertar-se. Sent com les paraules que rep l'acaronen, el posen en alerta, el fan sentir-se bé, protegit. En Miquel de vegades, quan mamava, xuclava i mossegava el mugró de la seva mare. Quan això passava, la mare li retirava el pit de la boca. En Miquel no va deixar de fer-ho fins que un dia la mare li va dir amb un to molt afligit que li havia fet mal i que no ho havia de fer. Ell la va mirar amb una actitud inquisitiva i des d'aquella ocasió no va tornar a mossegar-li el pit. Però en canvi li agafava el dit o la ma i els mossegava. L'interessant d'aquesta interacció mare-fill, és la capacitat de comprendre les necessitats del bebè, que li mostra que accepta les ganes i la necessitat que té en Miquel de mossegar, oferint-li altres objectes per fer-ho. Li transmet tota una sèrie de coses com que li pot fer mal, amb la seva reacció. La mare ofereix la possibilitat de jugar amb aquestes sensacions del nen en condicions adequades, protegint-se i protegint-lo, permetent que mossegui, però allà on no faci o es faci mals irreparables. És clar que en Miquel no va entendre les paraules de la seva mare, però va poder comprendre els seus sentiments i el to de veu. Ell rep el seu estat d'ànim sense entendre el significat de les seves paraules. Com es pot veure, domina per sobre d'altres qualitats, les emocions que desvetllen en ell la seva relació amb l'entorn. El seu

estat, el seus sentits se centren en cada moment que hi viu, i viu (i sent) cadascun d'aquests moments intensament. Moments que al llarg de la seva vida s'aniran repetint i d'aquestes repeticions anirà aprenent.

A mesura que el bebè creix, el joc va ocupant la major part de la seva vida. Durant els primers mesos de vida no pot establir-se una frontera clara entre el joc i allò que no ho és. Tot és joc i a la vegada no acaba de ser-ho. Al principi les vivències són tan intenses que per moments poden desbordar el bebè; llavors no es pot parlar de joc, ja que no pot controlar mínimament aquestes oscil·lacions del seu estat d'ànim i de l'entorn. Quan la seva activitat es pot mantenir dintre d'uns paràmetres que no el desestructuren i el paralitzen, llavors podem parlar de joc, perquè el bebè pot experimentar, jugar amb les emocions; pot viure-les, sense jugar-se la vida. Hi ha uns límits que permeten produir un espai lúdic, sobrepassats el quals no és possible aprendre de la experiència de jugar, com quan el nen té gana, està espantat, es troba amb molèsties intestinals, etc. En aquestes circumstàncies el nen no pot jugar. Serà després, quan arribi la calma, que estarà potser en disposició de jugar amb aquelles experiències que en aquell moment no estava en condicions de païr. Podria pensar-se com és de difícil gaudir d'un bon llibre, pintar o veure una pel·lícula quan vivim moments de molta tensió, preocupació, pertorbació. Podríem dir que sota aquestes circumstàncies sentim que ens hi juguem massa com per poder dedicar-nos a jugar.

El joc del nen corre paral·lel al seu procés maduratiu. Això vol dir que a mesura que desenvolupa les competències i capacitats, aquestes seran font i objectiu dels seus jocs. Així, entre els tres i els sis mesos juguen amb els dits i poden manejar de diferents maneres objectes com una argolla gran, són capaços d'agafar coses, coordinar els ulls i les mans, sentir-se més segurs per arribar als objectes, i acabar per poder coordinar totes dues mans i moure tots els dits de cada mà per agafar objectes.



Fites importants en el seu desenvolupament, i que ocuparan en el seu moment bona part dels seus jocs, seran en primer lloc l'aparició de la capacitat de caminar, que els expandirà el domini de les accions i exploracions, i posteriorment la irrupció del llenguatge verbal, que trasbalsarà dràsticament les seves experiències.

Així amb l'autonomia que li procurarà el caminar, els seus jocs es veuran inundats de proves d'equilibri, aguantar-se amb una sola cama, pujar i baixar per diferents inclinacions i objectes, etc. Vol dir, això, que el joc expansiu d'aquesta etapa enfortirà la seva musculatura, perfeccionarà els seus moviments, assolint primer la mobilitat àmplia, dels moviments grans, i posteriorment la mobilitat fina; i ampliarà el camp de la seva curiositat. Però l'introduirà en l'aventura d'allunyar-se i apropar-se de l'adult, amb el consegüent perill de perdre'l de vista, espantar-se i retrobar-lo. Juga amb tots aquests sentiments que l'omplen. Es troba entre la curiositat que el porta a explorar l'entorn i la necessitat de no perdre el lligam físic i psicològic amb l'adult. Així, en Pere feia estona que volia tocar la llumeta encesa del forn que hi havia a l'altre extrem de la cuina. Quan, a mig camí entre la seva mare i la llumeta del forn, perdia de vista la mare, restava per moments aturat, com paralitzat, i refeia els seus passos fins a trobar-se de nou en els seus braços. En Pere construeix, jugant d'aquesta manera, un espai emocional en el qual el centre és la

mare, que representa la màxima seguretat, referència de l'absència de risc. Quan se sent segur al seu costat agafa seguretat per aventurar-se a explorar l'entorn més immediat, fins que torna a sentir la suficient inseguretat i por i té la necessitat de tornar al centre protector i emocional que és la mare. En Pere juga amb el risc i l'excitació. Juga amb els seus sentiments, amb les seves emocions.

Pel que fa al llenguatge, que requerriria una dedicació específica, cal dir que obre nous mons a l'infant, obren infinitament els panorames de la seva

Espai per a una creativitat sense límit

**Ceres, Pintures de dit, Témpera,
Gouache, Vernís fixador,
Pasta Blanca per enganxar.
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT**

MANLEY®

experiència. Per contra, (per integrar-se al posterior llenguatge verbal) comporta abandonar progressivament un altre llenguatge ja dominat, no verbal, que li permetia copsar de manera global la seva experiència. En aquest sentit el nen abans d'arribar a dir paraules, ja ha explorat el món dels sons, que ha sentit i emès. Abans de poder parlar, el nen ja ha mantingut converses amb la mare i altres persones properes, amb els gestos, les mirades, els moviments, els sons i les paraules emeses pels adults. Abans dels significats, arriben els tons, la cadència, la melodia de les paraules, les pauses, és a dir, tots aquells elements paraverbals que acompanyen la nostra parla quotidiana, i que s'insereixen en el seu joc, acompanyant d'altres activitats, i que es convertiran en el centre del seu joc amb l'emissió de les primeres paraules. ■

Bibliografia

- CAMPO, A. J.: *El juego, los niños y el diagnóstico*, Barcelona: Paidós.
ISAACS, S.: *Años de infancia*, Buenos Aires: Imán.
KLEIN, M.: *Envidia y gratitud, y otros trabajos*, Barcelona: Paidós.
HARRIS, M. et al.: *Su hijo año a año*, Buenos Aires: Paidós, 1973.
TORRAS DE BEÀ, E.: *Qué es ser niño*, Barcelona: La Gaya Ciencia, 1977.
WINNICOTT, D. W.: *Realidad y Juego*, Barcelona, Gedisa Editorial, 1971.

Anti-gimnàstica Thérèse Bertherat

“Quan els músculs de l'esquena es contrauen les fibres s'escursen, comprimint les vèrtebres, i provocant diferents malestars, com el mal d'esquena i els dolors cervicals o lumbar.”

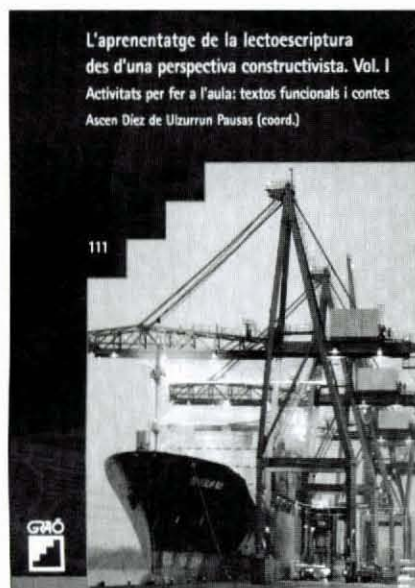
Pedagogia corporal impartida per **Ana Plaza**
Formada directament amb Thérèse Bertherat
Tel.: 696.00.40.10

•NOVETAT•NOVETAT•NOVETAT•NOVETAT•NOVETAT•NOVETAT•

L'APRENTATGE DE LA LECTOESCRITURA DES D'UNA PERSPECTIVA CONSTRUCTIVISTA

Vol. 1. Activitats per fer a l'aula: textos funcionals i contes

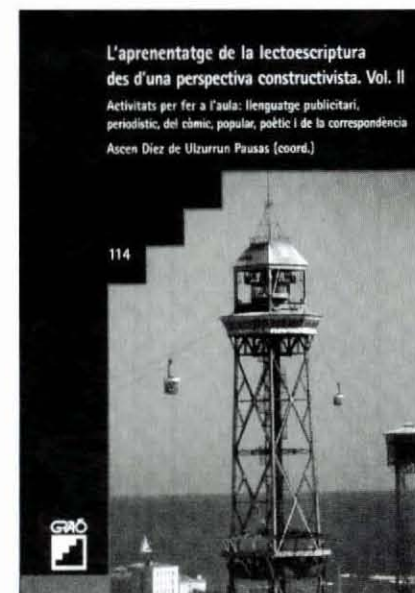
ASCEN DíEZ DE ULZURRUN PAUSAS (COORDINADORA)



124 pàg. 1.935 PTA

Vol. 2. Activitats per fer a l'aula: llenguatge publicitari, periodístic, del còmic, popular, poètic i de la correspondència

ASCEN DíEZ DE ULZURRUN PAUSAS (COORDINADORA)



126 pàg. 1.935 PTA

Aquests llibres tenen el propòsit d'afavorir la construcció, per part de l'alumnat, dels coneixements lingüístics de segon cycle d'educació infantil i primer cycle de primària. S'ofereixen un seguit d'activitats seqüenciades per modalitats de text, amb la intenció que siguin suficientment àmplies i diverses per a què tots els alumnes i totes les alumnes hi puguin participar. Pretenen ser funcionals i significatives, i alhora tenen l'objectiu de potenciar el treball cooperatiu i facilitar que l'alumnat se senti protagonista del seu procés d'ensenyament-aprenentatge.

La rotllana de la bruixa Joana

Adaptació d'un conte recopilat per Jordi d'es Racó a les *Rondaies mallorquines*

Roser Ros i Vilanova

Aquesta contarella ens mostra que les bruixes, com gairebé tots els personatges màgics, no són malèfiques per naturalesa. Més aviat és el comportament que mostrem envers ells el que les decanta a fer encanteris que ens beneficien o ens perjudiquen. De fet, que les seves accions siguin malèfiques o benèfiques depèn absolutament de nosaltres.

L'adaptació per a titelles que hem fet aquí està pensada com una òpera. A cada un dels personatges, li hem atorgat una cançó. Així posem en boca d'en Garidet –nen obediènt i complidor– la cançó *Jo te l'encendré*, que l'ajuda a passar camí. Ben al contrari, a en Badó –que és el negatiu d'en Garidet–, li fem cantar la segona estrofa («No me l'encendràs...»), i que ens imaginem que l'ha de cantar amb veu rogallosa i rondinaire.

Per cert, si voleu podeu organitzar el joc del Tio Fresco, però creant el bàndol dels Garidets –que cantaran «Jo te l'encendré...»– i el bàndol dels Badons –que cantaran «No me l'encendràs...»–, jugant amb totes les expressions del cos possibles i entonacions i inflexions de veu més variades i divertides.

A les bruixes els hem reservat el *Plou i fa sol*, i també la cançó *Pataques*, les tres primeres paraules de la qual –«Pataques, guixes i cigrons»–, les utilitzen les bruixes quan volen fer un encanteri. Per a l'estrofeta dels dies de la setmana, no n'hem trobat la música; per tant, podeu cantussejar-la de la mateixa manera com se solen dir les estrofes d'altres contes. En ella, però, recau tota la gràcia de la contarella. Per tant, sigui com sigui que la reciteu, feu-ho que s'entengui bé l'oblit de les bruixes i, per tant, el neguit d'en Badó en voler-ho arreglar. ■



Personatges

NARRADOR
GARIDET
BRUIXA JOANA
BRUIXES
BADÓ

NARRADOR: Una vegada hi havia un nen que es deia Garidet i era geperut. Un dia, la seva mare el va enviar a buscar una mica de llenya. El nen, tot obedient, va marxar cap al bosc, que és el lloc on es troben aquestes coses.

GARIDET:



NARRADOR: Busca que busca, en Garidet va anar recollint llenya fins que en va tenir un feix que feia goig de veure.

GARIDET: La mare no es podrà pas queixar, que amb tota aquesta llenya podrem fer una bona fogainal!

NARRADOR: Bo i dient això, en Garidet ja es decidia a buscar el camí de tornada, quan, de sobte, va sentir veus que sortien d'una cova.

BRUIXES:



NARRADOR: I com que en Garidet era de mena xafarder, ell que sí que se n'entra cap a dins i veu la bruixa Joana voltada d'altres bruixes que feien una rotllana i ballaven agafades de les mans saltant i botant al so de la cançó.

BRUIXES: (*canten Plou i fa sol*)

NARRADOR: Quan les bruixes van veure que tenien visita, van aturar la dansa de cop.

BRUIXES: Pataques, guixes i cigrons! No veieu que tenim companyia? Au, vine cap aquí que ballaràs amb nosaltres!

NARRADOR: En Garidet, lluny d'esperuguir-se i fugir, s'acosta a la rotllana. Mà per mà amb aquelles bruixes, es posa a ballar i botar, tal com ho veu fer.

BRUIXES: Pataques, guixes i cigrons! Sí que en sap de ballar aquest geperut! Au, som-hi tots!

Dilluns, dimarts, dimecres, tres.
Dijous, divendres, dissabte, sis.

NARRADOR: La bruixa Joana, veient que tan i tan bé ballava i cantava en Garidet, va fer aturar les ballades en sec.

BRUIXA JOANA: Pataques, guixes i cigrons! No creieu que aquest geperut balla com una bruixa de bo de veres?

BRUIXES: Sí, sí! Per guixes i cigrons, és un ballador dels bons!

BRUIXA JOANA: Pataques de bruixes! Deixeu-me acabar! No creieu que si ni trèiem el gep de l'esquena encara ho seria més, de bon ballador?

BRUIXES: Sí! Sí!

BRUIXA JOANA: Doncs au, digueu amb mi:

TOTES LES BRUIXES:



NARRADOR: Què me'n direu? Encara no havien acabat la cançó, la bruixa Joana deixa en Garidet sense gep. I el nen tan content perquè ara tenia l'esquena més dreta que l'antena d'un televisor.

GARIDET: Ara pla si n'estarà de contenta la mare quan li expliqui que la bruixa Joana m'ha llevat el gep!

NARRADOR: Camina que camina, en Garidet se'n va cap a casa a contar-ho tot a la mare, que ja ho crec si en va estar de contenta!

GARIDET: Sabeu què?
Que xiu, xiu, xiu
i bla, bla, bla
i cap aquí
i cap allà.

NARRADOR: Però heu de saber i entendre i saber que, mentre en Garidet parlava, passà per allà el seu veí, en Badó, que també n'era, de geperut.

BADÓ: ves per on! Quina una n'acabo de sentir! Me'n vaig de dret cap a la cova de la bruixa Joana i que em tregui el gep a mi també!

NARRADOR: Tal dit, tal fet. Camina que camina i es presenta a la cova.

BADÓ:



NARRADOR: Tan bon punt arriba, troba les bruixes entretingudes cantant la seva cançó.

BRUIXES: (*canten* Plou i fa sol.)

NARRADOR: Quan les bruixes el van veure, el van convidar a ballar.

BRUIXES: Pataques, guixes i cigrons! Vine a ballar amb nosaltres!

BADÓ: Ja sabeu si tinc ballera, jo?

BRUIXA JOANA: Pataques de vailet! Ja et dic jo

que ballaràs, tant si tens ballera com si no!
NARRADOR: D'una revolada me l'entrà a la rotllana i el posà mà per mà amb les bruixes, que tot d'una el feren ballar i botar mentre la bruixa Joana portava el compàs i cantava.

BRUIXA JOANA:

Dilluns, dimarts, dimecres, tres.
Dijous, divendres, dissabte, sis.

BADÓ: I diumenge set!

BRUIXA JOANA: Pataques, guixes i cigrons! Qui t'ha donat permís per dir més que nosaltres? Au, tornem-hi!

BRUIXES:

Dilluns, dimarts, dimecres, tres.
Dijous, divendres, dissabte, sis.

BADÓ: I diumenge set!

BRUIXA JOANA: Pataques i patacots! Vigila vailet que ja t'he avisat una vegada! Ningú no t'ha donat permís per dir més que nosaltres.

NARRADOR: I com si no hagués passat res, van tornar-hi, balla que balla, canta que canta.

BRUIXES:

Dilluns, dimarts, dimecres, tres.
Dijous, divendres, dissabte, sis.

BADÓ: I diumenge set!

BRUIXA JOANA: Pataques i patacots podrits! Qui fa tres, ase és. Com que ets tan tossut, malcriat i caparrut, et posarem un gep al davant perquè faci companyia al que ja tens al darrere.

BRUIXES: Sí! Sí!

BRUIXA JOANA: Au, digueu amb mi:

TOTES LES BRUIXES: (*canten* Les xiques de Perxa)

NARRADOR: Encara no havien acabat la cançó, la bruixa Joana agafa el gep que havia tret a en Garidet, i me li posa a en Badó.

Què me'n direu? Quan va arribar al poble feia una fila tan estranya que tothom que el veia li deia:

Goita, en Badó que galdós,
porta els geps de dos en dos!

Vet aquí un gat,
vet aquí un gos,
vet aquí un conta fos.

Fi



Infància visita Figueres

Dissabte 27 de novembre, INFÀNCIA organitzà l'habitual visita d'estudi a una població del país.enguany la ciutat amfitriona va ser Figueres. La capital de l'Alt Empordà ens va rebre de manera exquisida. A primera hora del matí tot estava a punt: tres rutes simultànies, cada una amb un color, permetien fer recorreguts en tres grups per les escoles que havíem de conèixer.

Organitzar una visita de tanta gent no és feina senzilla, demana previsió. En total érem quasi dues-centes persones, mestres d'educació infantil de més de trenta poblacions. Formàvem una densa xarxa de relacions i d'interessos per millorar la feina pròpia, a Altafulla, Andorra, l'Arboç, Barcelona, Castell d'Aro, Castelló, Centelles, Cornellà de Llobregat, de Figueres mateix, i de Font Rubí, Girona, l'Hospitalet de Llobregat, Igualada, Llançà, Llorenç del Penedès, Lloret, Mollet, Olot, Polinyà, Reus, Roses, Santa Oliva, Santa Perpètua, Sant Adrià de Besòs, Sant Cugat, Sant Esteve d'en Bas, Sant Feliu de Guíxols, Sant Joan de les Abadesses, Sant Joan les Fonts, Salou, la Selva del Camp, Tar-

ragona, Terrassa, Torredembarra, Torrelles de Llobregat, Valls, el Vendrell, Vic, Vila-Seca i fins i tot una companya de Colòmbia.

El dia es va llevar amb un cel blau i sense gota de vent, esplèndid. La ciutat de Figueres, com tots els dissabtes, exercia de capital de comarca, amb un ric i vigorós mercat, però el grup de mestres no hi vam badar ni un moment: el nostre itinerari pedagògic no ens ho permetia.

Tres escoles ens obriren les portes generosament: el centre municipal d'educació infantil Els Pins, el parvulari de l'escola pública Josep Pallach i l'escola infantil Ramon Reig. Quan es pot visitar una escola en



plena activitat, se'ns presenta plena de vida, la vida que li donen els nens i les nenes amb els seus murmurs, els seus moviments, però dissabte els infants no hi eren. I malgrat l'absència, a les tres escoles que ens van acollir era fàcil imaginar què hauria estat la visita amb ells. Les tres escoles eren vives, en l'organització dels espais, la utilització de les parets. S'hi feia evident l'activitat dels infants, el seu protagonisme. Les incansables explicacions que tots els mestres ens donaren del seu treball, inquietuds, projectes, van ser fetes amb tant d'entusiasme que, als nos-

A baix a l'esq., natura i Mondrian a l'escola Josep Pallach. A l'esq., presentació a l'escola Ramon Reig i, aquí sota, un espai per a cada cosa a l'escola bressol Els Pins.

tres ulls, aquell dissabte de novembre, Figueres exercia també de capital de la pedagogia dels més petits.

Josep Pallach, orgullosa de ser una de les set escoles públiques de la ciutat, està situada al centre de la vila, en un antic convent que ha estat

remodelat i ampliat per acollir l'escola de dues línies. El parvulari és a la planta baixa i gaudeix de molta llum, d'alguns espais comuns que, encara que de pas, tenen propostes d'activitat per als infants i missatges a les parets que combinen amb harmonia els drets dels nens amb eslògans que els demanen que exerceixin el dret a tenir responsabilitats tenint cura dels espais o vetllant per l'estalvi energètic, tot plegat integrat en una estètica plaent.

Cada una de les classes se'ns mostren com espais plens de vida, amb petits racons que proposen treballs suggerents, des de l'espai per poder jugar a fer veure, la cuineta, fins als cavallets de pintar a punt per començar una nova obra. A les parets, podem veure que no fa gaire han estat treballant Mondrian, i cada infant n'ha fet la seva interpretació, això sí, seguint els ritmes que l'artista dóna a la seva obra. En una prestatgeria hi havia material de la natura: pinyes, carabasses, fulles, fruits secs, cargols, etc., i, al costat, llibres que proporcionen documentació sobre aquest material i dibuixos i pintures de peixos i encara més llibres sobre aquests. En un espai preferent, hi tenien un personatge del Nadal, «el caganer». Aquest havia de ser el protagonista d'un treball per fer en col·laboració amb el Museu

del Joguet. I més coses, que ens feien sentir bé mirant, escoltant i imaginant com es devien sentir els infants.

Visitarem també, una escola infantil completa amb infants de 0 a 6 anys que porta el nom d'un pintor figuerenc Ramon Reig. El nom de l'artista ha influït la voluntat de l'escola de vetllar per l'estètica, una estètica que emergeix del treball de cada infant i que es fa evident en l'ambient de l'escola amb dibuixos i treballs que ens expliquen les diverses representacions dels arbres del jardí, des de l'escorça a la diferència de fullatge segons l'època de l'any.

Ramon Reig és una escola amb trenta anys d'història que manté viu l'entusiasme, la complicitat amb les famílies i la voluntat de respondre a les necessitats canviants que es plantegen tant en l'organització de l'horari i calendari com dels temes educatius que es tracten col·lectivament, tals com qüestions d'ordre o el to de la veu per adreçar-se als infants. Finor, sensibilitat... educació compartida. L'estructura física de l'edifici i el jardí han estat dissenyats especialment i d'acord amb el projecte educatiu del centre, en el qual es plantegen una coordinada actuació del treball tant en petit grup com en gran grup, en el qual els infants de diverses edats tenen la possibilitat de treballar junts, amb tot el que de

positiu té aquesta interrelació flexible, i aprenent els uns dels altres.

Però l'escola infantil Ramon Reig avui té un problema de subsistència, malgrat l'esforç de l'equip, que renuncia als honoraris que els correspondrien, i el de les famílies. L'escola necessita ajut públic. És realment lamentable constatar que encara avui, després de tants anys d'autogovern, no s'ha donat resposta a una necessitat urgent com és garantir-ne la subsistència. No està tan sobrat, el país, de bones experiències com per permetre'ns de perdre una realitat tant arrelada.

Els Pins, es el tercer centre que vàrem visitar. És l'escola bressol municipal que en l'actualitat acull infants de 0 a 3 anys de la ciutat. Com passa a la majoria de poblacions de Catalunya, té una llarga llista d'espera, problema que tots sabem no passa per augmentar les *ratios*, sinó per crear una altra escola bressol que, com els Pins, respongui a les necessitats de la població i, sobretot, a les dels infants d'aquestes edats.

Els Pins és també una escola viva, dinàmica, entusiasta del seu treball. Un equip també cohesionat s'hi interroga sobre la manera de millo-

rar-ne la pedagogia, des de cada una de les petites coses de cada dia, des de la reflexió sobre els espais interiors i exteriors, redissenyant el jardí de manera que s'ajusti a les necessitats i interessos dels infants, fins a optimitzar tots els espais interiors. Hi vam descobrir un espai per a cada cosa i cada cosa al seu espai. Amb aquesta reflexió sobre l'espai cal remarcar l'ambient que centre es respirava al centre. Les parets mostaven una de les maneres de relacionar-se amb les famílies, amb missatges clars sobre el progrés dels infants, amb sentit de l'humor i la valoració del progrés de cada edat.

Dues fotos consecutives ens van permetre veure el salt qualitatiu que han representat els vint anys d'història de l'escola, amb la interrogació i innovació com una constant. Ara, per exemple, estaven experimentant una proposta d'activitat per als infants de dos a tres anys, com a continuïtat de l'experiència que la panera ofereix el primer any i el joc heurístic el segon. Caldria fer-ne el



seguiment i fins i tot parlar-ne amb Elinor Goldschmied.

Després de dinar a l'escola Josep Pallach, a les quatre en punt tot el grup de mestres entràvem al Museu del Joguet, acollit per un sòlid edifici del segle XVIII. Només entrar, ens impactà la bellesa de l'espai. El grup no podia passar desapercbut, i de cop el museu quedà ple de gom a gom. Una gran processó es deturava davant de les diferents vitrines on es combinava l'exposició de joguines amb imatges d'infants jugant o posant orgullosos amb aquell ós o aquella bicicleta que els feia feliços. De tant en tant algú deia: «Mira, mira... Jo en tenia una com aquesta»; o «recordo com disfrutava amb això». L'itinerari del Museu esdevenia magnífic entre la bellesa d'algunes joguines i el record que desvetllaven. Joguines de llauna, cavalls de cartró, antics teatrins i cases de nines. I aquella tarda hi havia la Roser Capdevila, que presentava la història de les tres bessones, que ara són les grans companyes i amigues de tants infants. En sortir començava a fosquejar, i l'agradable carrer del Museu, amb el de Dalí al capdamunt, acollia grups de conversa entusiasta, de mestres de diferents indrets. Potser feien balanç de la jornada, potser s'acomiadaven: «Fins l'any que ve...; que sabeu on anirem?» ■

IV Jornades de reflexió

Per una educació no sexista

El 19 i 20 de novembre de 1999 gairebé un centenar de persones es van reunir a la Sala d'Actes del Museu Marítim per assistir en aquestes *Jornades*.

Dolores Juliano hi presentà la ponència-marc. A la taula rodona, hi participaren Roser Capdevila, Agustí Corominas i Roser Ros. A més, s'hi explicaren quatre contes de cultures diverses.

III Jornades d'ensenyament de ciències socials

El mes d'octubre passat es van celebrar a la seu de l'A. M. Rosa Sensat aquestes *III Jornades*. L'objectiu va ser donar a conèixer experiències innovadores en aquest camp. Entre d'altres, s'hi van presentar experiències d'escola bressol i parvulari.

Premi Mestres 68

El 12 de novembre de 1999 es va presentar a la Sala de Graus de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Girona el segon volum

de la col·lecció de biografies dels guardonats amb aquest Premi. En aquest cas, la corresponent a Fèlix Casellas, guardonat amb el premi l'any 1996.

D'altra banda, en la convocatòria de 1999 es va designar com a guanyadors del Premi Mestres'68, Erundino Sanz i Vicky Sherpa. El primer va arribar a Catalunya durant la postguerra, procedent de Sòria. La segona, treballa al Nepal. Ambdós s'han vist immersos en un procés de renovació pedagògica per aconseguir millorar l'educació del lloc on s'establien.

XIX Premi Rosa Sensat de Pedagogia 1999

El 10 de desembre passat, a la Sala d'Actes de la nostra seu, es lliurà el Premi de Pedagogia de 1999 a l'obra de Joaquim Trilla, *Pedagogia del grup i del projecte. Una aproximació a l'obra de Joaquim Franch*.

Per a nosaltres té una especial significació, per tal com Joaquim Franch està íntimament relacionat amb la vida i l'activitat de la nostra associació.

Lliurament del XIX Premi Rosa Sensat de Pedagogia

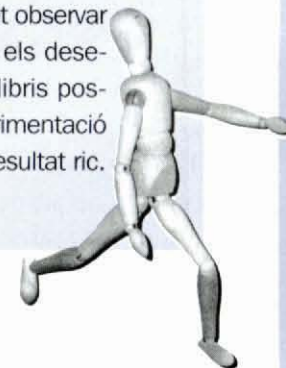


La nostra portada



L'estudi del cos és un treball habitual a les escoles, però moltes vegades cau en la rutina de reproduir-ne les diferents parts. A la nostra portada, exposem treballs que, sobre aquest tema, han fet infants de Carrau Blau.

En aquests dibuixos fets amb llapis, l'austeritat dels mitjans permet descobrir un treball inicial sobre el propi cos, el cos en moviment, que s'expressa de maneres múltiples, lluny de la reproducció estàtica estereotipada. Aquest cos s'ha contrastat amb el d'un model, un ninot articulad, que permet observar les proporcions, els desequilibris i reequilibris posturals. Una experimentació que promet un resultat ric.



Education 0 - 6 years old

Men as Educators. A European Perspective

JYTTE JUUL JENSEN

Should men be working in day care centres? What has to be done for them to work there? The responses that European countries are giving to these questions very wide-ranging. Male participation affects the relationship with children, the team, gender pedagogy, the relationship with parents and the labour market. However, none of this occurs practically, and not because too many women are working in day care centres, but because too few men are. In order to increase the number of men various types of action must be taken.

School for ages 0 - 3

This is Our Library

E. B. VAILETS

Thanks to the availability of space, E. B. Vailets has been able to organise a library. The children

and their families can find the books and atmosphere suitable to share some reading time. This is a solid proposal which, in addition to its popularity, has generated a participatory perspective.

Taking in Chinese ChildrenNEUS AGUT AND GEMMA
PRIETO

Although our schools have always had a long tradition of taking in children and families from various countries, its the first time they have taken in Chinese children. Dealing with children from a different culture who speak a different language has meant a new challenge, a re-thinking of the way we work.

School for ages 3 - 6

I Went to School with My Child

M. CARMEN DíEZ EL AL.

We have brought together experiences of parents who have participated directly in their own child's group activities. The experience occurs within the context

of the family-school relationship as a way of enriching all participants while opening up new paths and generating mutual understanding. It also demonstrates the fact that the family-school relationships, when assumed and developed by most centres, can have different styles and methods.

Fiesta

ARÁNZAZU BIELSA ET AL.

The Fiesta is a typical activity in the month of April at the Artur Martorell School in Badalona. This year, in addition to its own fiesta programming, the children will be working on a play by Joan Brossa. The experience has been positive.

Children and Society

Books as a Pillows

ROSER ROS

Let's talk about albums, one of the angles of the triangle made up by books, reading and readers. And here we can get into an interesting investigation on what we

mean by the word book, entering into the act of reading, the reading of the image and finally arriving at the taste for sharing. Lying somewhere upon the pillow of shared experience between adults and children, in which the book serves as a stimulus and time serves as a crib.

Children and Health

Play is not a Game

JOAN CARLES ALBA

One shouldn't play around with play: it's far too serious. For at the heart of play is the child exploring and interpreting the world that surrounds him. While child play they learn about themselves and how to relate to the environment. Thanks to play the child expresses him/herself and feels things without becoming disorganised, for it is while playing that children can slowly progress, their being fully in control of the situation.

Traducció de Michael Tregobov

Bambini, núm. 9, novembre de 1999

«Aspetti dello sviluppo emotivo»

Renzo VIANELLO

«Primi passi: un mondo di acrobazie»

Rafaella ALLUIGI i altres

«La scuola dell'infanzia tra riforme e innovazioni»

Dossier a càrrec d'Enrica MASSETTI

Guix, núm. 259, novembre de 1999

«La pràctica pedagògica no es construeix en el buit: pensament i acció de l'educador infantil»

Javier ARGOS

«Com treballar el llenguatge plàstic a l'educació infantil de la mà de Picasso»

Anna PUJOL

Infanzia, núm. 1, setembre de 1999

«Riflessioni e suggerimenti per una didattica del fare»

Silvana SPERATI

«Saper ascoltare»

Evelina CAMILLETTI

«Una esperienza di formazione a Loczy»

Barbara SAGGINATI

Scuola Materna, núm. 5, octubre de 1999

«Scrivere per i piccolissimi»

Angelo NOBILE

«Il piacere di ripetere»

Sandra BRAMBILLA

«Videogiochi e bambini»

Floriana AALCINELLI

«Realtà e progetto»

Cesare SCURATI

Butlleta de subscripció

□ □

Cognoms Nom

Adreça

CP Població Província

Telèfon (amb prefix)

Se subscriu a INFANCIA (6 números l'any)
 Preu per a 1999: 4.975 ptes. (IVA inclòs) / 29,96 euros
 Subscripció per a Europa 6.200 ptes. / 37,34 euros
 resta del món 6.550 ptes. o 42 \$ / 39,45 euros
 Pagament: Per xec nominatiu, a favor de l'A. M. Rosa Sensat,
 adjunt a la butlleta
 Per domiciliació bancària

Butlleta de domiciliació bancària

Nom i cognoms del subscriptor

Nom i cognoms del titular (en cas que sigui un altre que el de la subscripció)

Banc/caixa Entitat Oficina DC

Adreça de l'agència Compte/llibreta

CP Població Província

Senyors: us agrairé que, amb càrrec al meu compte/llibreta, atengueu el rebut que anyalment us presentarà l'Associació de Mestres Rosa Sensat per al pagament de la meva subscripció a la revista INFANCIA.

Firma del titular

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT
in-fàn-ci-a
 educar de 0 a 6 anys

Av. de les Drassanes, 3
 08001 BARCELONA

48



FONS i ESTEVE, Montserrat: **Llegir i escriure per viure: alfabetització i ús de la llengua escrita a l'aula**, Barcelona: La Galera, 1999.



Sense adonar-nos-en, estem constantment rebent i generant informació escrita a través de papers, paperets, fulls i fulletons. Ens hi trobem immersos

com qui va en bicicleta de fa temps. Però resulta que n'hi ha que encara no han après a pedalar. Per als seus mestres, i per a tots aquells a qui ens agrada aturar-nos i observar com pedalen o ensenyen a pedalar els altres, va destinat aquest llibre, IV Premi a la Recerca Pedagògica de la Fundació Enciclopèdia Catalana. Un llibre que es llegeix com una novel·la.

Edició i administració:
 Associació de Mestres Rosa Sensat

Direcció: Irene Balaguer.
Cap de Redacció: Raimon Portell.
Secretaria: Mercè Marlès.
Consell de Redacció: Elisabet Abeyà, Enric Batiste, Nany Bello, Teresa Boronat, Anna Carbajosa, Ferran Casas, Carme Cols, Mercè Comas, M. Carme Díez, Pepa Fos, Fidel Garcia-Berlanga, Carme Garriga, Esteve I. Gay, Xavier Gimeno, Josepa Gòdia, Josepa Gómez, Roser Gómez, Pilar

Projecte gràfic i disseny de les cobertes:

Enric Satué
Composició: Addenda, Pau Claris, 92, 08010 Barcelona
Impremta: Romanyà Valls, Verdaguer, 1, 08786 Capellades (Barcelona)
Dipòsit legal: B-21091-83

Modelo de intervención socio-educativa. Programa «Nuestros niños», Montevideo: Intendencia Municipal-INICEF, 1999.

Com diu als subtítols, el programa «Nuestros niños» es presenta com una proposta alimentària-nutricional que parteix de l'assistencial per arribar a una acció educativa integral, que acaba incidint en l'aplicació dels drets de l'infant. Es du a terme a Montevideo des de 1990. Estimula la creativitat, contribueix a la participació i fomenta la reflexió i la construcció col·lectiva. L'educador alimentari construeix i millora els hàbits a l'hora de menjar, però també esdevé vincle d'intercanvis de necessitats, gustos i disgustos.



Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona
 Telèfon: 93 481 73 73. Fax: 93 301 75 50

Gorgorio, Marta Graugés, Teresa Huguert, Sol Indurain, Núria Jiménez, Montserrat Jubete, Teresa Majem, Marta Mata, Àgueda Miralles, Pepita Molló, Pepa Odena, Misericòrdia Olesti, Àngels Ollé, Joana Pavia, Montserrat Perramon, Núria Regincós, M. Dolors Ribot, Joan Ripoll, Montserrat Riu, Tina Roig, Roser Ros, Montserrat Sanjuan, Rosa M. Securún, Dolors Todolí, Marta Torras, Dolors Traveset.

ISSN: 0212-4599

Distribució i subscripcions:
 Associació de Mestres Rosa Sensat
 Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona
 Telèfon: 93 481 73 79. Fax: 93 301 75 50
Preu subscripció: 4.975 ptes. l'any/29,96 euros
PVP: 895 ptes. exemplar/5,39 euros, IVA inclòs

Tots els drets reservats. Aquesta publicació no pot ser reproduïda, sencera o en part, ni enregistrada o transmesa per un sistema de recuperació d'informació, de cap manera ni per cap mitjà, mecànic, fotoquímico, electrònic, magnètic, electroòptic, per fotocòpia o qualsevol altre, sense el permís previ per escrit de l'editorial.

Airtel i Catalunya

un gran
futur
per endavant

Patrocinador
Oficial de la
Mostra
de Revistes
en Català '99

Si vol, trucant al 123, podrà rebre les seves factures i ser atès en Català

Apropa't pel nostre Stand Airtel de la fira i gaudeix de les nostres ofertes en telefonia mòbil.

Agència Terrassa
Avda. Abad Marcet, 51
(davant camp de futbol)
Tel. 607 80 39 08

Agència Vilafranca
Avda. Barcelona, 85
Vilafranca del Penedès
Tel. 610 73 68 29

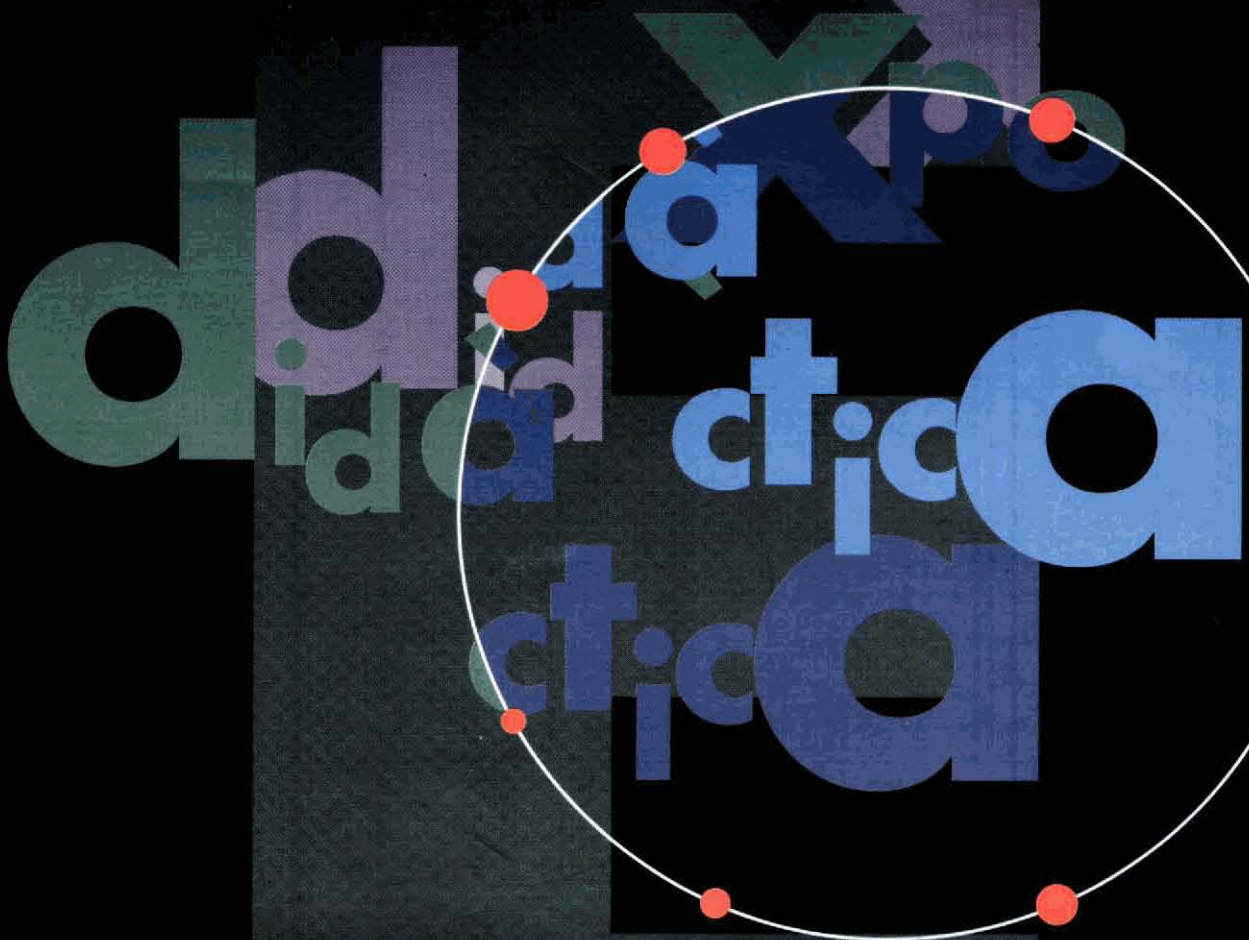
Agència Lleida
Passeig de Ronda, 74 - 80
(Edifici Shopping Centre)
Tel. 607 80 39 41

Agència Olot
Vilanova, 2
(Cant. Plaça Clarà)
Tel. 610 73 68 12

Agència Clutat Vella
Ferran, 43
(a prop Plaça St. Jaume)
Tel. 610 73 67 78

Agència Mollet
Plaça Major, 22
(a prop l'illa)
Tel. 607 80 40 72


És més fàcil



Expodidáctica 2000

9^e saló professional de l'educació i la formació
Barcelona 23-26 de març

Coincidència de dates
amb el Saló de l'Ensenyament

- **Llibres**
- **Tecnologies de la informació i la comunicació**
- **Jocs didàctics**
- **Equipaments i materials especialitzats per a l'escola**
- **Serveis i activitats per als centres escolars -Educació en el lleure**
- **Recursos i formació del professorat**

JORNADES DIDÀCTIQUES

III FÒRUM MULTIMÈDIA APLICAT AL SECTOR DE L'ENSENYAMENT

III MOSTRA DE PRODUCTES COMERCIALS DE MATERIAL DIDÀCTIC

I MOSTRA INTERNACIONAL D'ENTORNS EDUCATIUS A LA WWW



Fira de Barcelona

Informació: Avda. Reina M^o Cristina - 08004 Barcelona - Tel. 93 233 25 50 / 93 233 23 24 Fax 93 233 26 48
E-mail: expodidactica@firabcn.es - www.expodidactica.com